

DOMSTOLENS YTTRANDE 1/03 (plenum)
den 7 februari 2006

Innehåll

Redogörelse för bakgrunden till begäran om yttrande	I - 1155
Tillämpliga bestämmelser i EG-fördraget	I - 1155
Befintlig gemenskapslagstiftning vid tidpunkten för begäran om yttrande	I - 1158
Förordning (EG) nr 44/2001	I - 1158
Brysselkonventionen	I - 1159
Luganokonventionen	I - 1160
Förarbetena till det tilltänkta avtalet	I - 1161
Syftet med det tilltänkta avtalet och rådets begäran om yttrande	I - 1163
Medlemsstaternas och institutionernas skriftliga yttranden	I - 1166
Huruvida begäran kan tas upp till prövning	I - 1167
Saken	I - 1167
Huruvida det uttryckligen föreskrivs en extern behörighet	I - 1168
Huruvida det implicit föreskrivs en extern behörighet	I - 1168
Huruvida det föreligger exklusiv behörighet med stöd av de principer som slagits fast i domen i målet AETR	I - 1170
— Fastställandet av det relevanta området	I - 1176
— Frånskiljandeklausulen	I - 1183
— Identiteten mellan bestämmelserna i det tilltänkta avtalet och gemenskapens interna bestämmelser	I - 1186

Medlemsstaternas och institutionernas muntliga yttranden	I - 1189
Domstolens första fråga	I - 1190
Domstolens andra fråga	I - 1191
Domstolens tredje fråga	I - 1192
Domstolens fjärde fråga	I - 1193
Domstolens ställningstagande	I - 1194
Huruvida begäran kan tas upp till prövning	I - 1194
Domstolens prövning	I - 1195
Gemenskapens behörighet att ingå internationella avtal	I - 1195
Gemenskapens behörighet att ingå den nya Luganokonventionen	I - 1200
— Reglerna om domstols behörighet	I - 1202
— Reglerna om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område	I - 1209

DOMSTOLEN (plenum)

sammansatt av ordföranden V. Skouris, avdelningsordförandena C.W. A. Timmermans, A. Rosas (referent), K. Schiemann, J. Makarczyk och J. Malenovský samt domarna J.-P. Puissochet, R. Schintgen, N. Colneric, S. von Bahr, J.N. Cunha Rodrigues, R. Silva de Lapuerta, K. Lenaerts, P. Küris, E. Juhász, G. Arestis, A. Borg Barthet, M. Ilešič, J. Klučka, U. Löhmus och E. Levits,

justitiesekreterare: biträdande justitiesekreteraren H. von Holstein och avdelningsdirektören M.-F. Contet,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 19 oktober 2004,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Europeiska unionens råd, genom J. Schutte och J.-P. Hix, båda i egenskap av ombud,
- Tjeckiens regering, genom T. Boček, i egenskap av ombud,
- Danmarks regering, genom J. Molde, i egenskap av ombud,
- Tysklands regering, genom W.-D. Plessing, A. Dittrich och A. Tiemann, samtliga i egenskap av ombud,
- Greklands regering, genom A. Samoni-Rantou och S. Chala, båda i egenskap av ombud,
- Spaniens regering, genom N. Díaz Abad, i egenskap av ombud,

- Frankrikes regering, genom R. Abraham, G. de Bergues och A. Bodard-Hermant, samtliga i egenskap av ombud,

- Irland, genom D. O'Hagan och J. Gormley, båda i egenskap av ombud, biträdda av P. Sreenan, SC, och N. Hyland, BL,

- Italiens regering, genom I.M. Braguglia, i egenskap av ombud,

- Nederländernas regering, genom S. Terstal, i egenskap av ombud,

- Polens regering, genom S. Królak, i egenskap av ombud,

- Portugals regering, genom L. Fernandes och R. Correia, båda i egenskap av ombud,

- Finlands regering, genom A. Guimaraes-Purokoski, i egenskap av ombud,

- Sveriges regering, genom A. Kruse, i egenskap av ombud,

- Förenade kungarikets regering, genom R. Caudwell, i egenskap av ombud, biträdd av A. Dashwood, barrister,

- Europaparlamentet, genom H. Duintjer Tebbens och A. Caiola, båda i egenskap av ombud,

- Europeiska gemenskapernas kommission, genom J. Iglesias Buhigues, A. M. Rouchaud-Joët och M. Wilderspin, samtliga i egenskap av ombud,

och efter att den 15 april 2005 vid enskild överläggning ha hört förste generaladvokaten L.A. Geelhoed och generaladvokaterna F.G. Jacobs, P. Léger, D. Ruiz-Jarabo Colomer, A. Tizzano, C. Stix-Hackl, J. Kokott och M. Poiares Maduro,

följande

Yttrande

- 1 Begäran avser frågan huruvida Europeiska gemenskapen har exklusiv eller delad behörighet att ingå en ny konvention om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område som skall ersätta den nuvarande Luganokonventionen (nedan kallad det tilltänkta avtalet eller den nya Luganokonventionen).

- 2 I artikel 300.6 EG föreskrivs att "Europaparlamentet, rådet, kommissionen eller en medlemsstat får inhämta domstolens yttrande om huruvida ett tilltänkt avtal är förenligt med bestämmelserna i detta fördrag. Om domstolen i sitt yttrande finner att så inte är fallet, får avtalet endast träda i kraft i enlighet med artikel 48 i Fördraget om Europeiska unionen."

Redogörelse för bakgrunden till begäran om yttrande

Tillämpliga bestämmelser i EG-fördraget

- 3 Avdelning IV i tredje delen i EG-fördraget, som infördes genom Amsterdamfördraget och ändrades genom Nicefördraget, innehåller den rättsliga grunden för antagande av gemenskapslagstiftning på bland annat området för civilrättsligt samarbete.
- 4 I artikel 61 c EG föreskrivs följande:

"För att gradvis upprätta ett område med frihet, säkerhet och rättvisa skall rådet

...

- c) besluta om åtgärder som rör civilrättsligt samarbete, i enlighet med vad som föreskrivs i artikel 65".

5 Artikel 65 EG har följande lydelse:

”Sådana åtgärder rörande civilrättsligt samarbete med gränsöverskridande följder som skall vidtas i enlighet med artikel 67 och i den mån de behövs för att den inre marknaden skall fungera väl, skall omfatta

a) förbättring och förenkling av

— systemet för gränsöverskridande delgivning av rättegångshandlingar och utomrättsliga handlingar,

— samarbete som rör bevisupptagning,

— erkännande och verkställighet av domstolsavgöranden och utomrättsliga avgöranden i mål och ärenden av civil och kommersiell natur,

b) främjande av förenligheten mellan tillämpliga bestämmelser i medlemsstaterna om lagkonflikter och om domstolars behörighet,

c) undanröjande av sådant som hindrar civilrättsliga förfaranden från att fungera väl, om nödvändigt genom att främja förenligheten mellan civilprocessrättsliga regler som är tillämpliga i medlemsstaterna.”

6 I artikel 67.1 föreskrivs följande:

”Rådet skall under en övergångsperiod av fem år efter Amsterdamfördragets ikraftträdande besluta enhälligt på förslag av kommissionen eller på initiativ av en medlemsstat och efter att ha hört Europaparlamentet.”

7 I artikel 69 EG föreskrivs vidare att tillämpningen av avdelning IV i tredje delen i EG-fördraget ”skall vara underkastad bestämmelserna i protokollet om Förenade kungarikets och Irlands ställning och protokollet om Danmarks ställning ...”. Av ordalydelsen i dessa protokoll framgår att protokollet om Danmarks ställning har andra verkningar än protokollet om Förenade kungarikets och Irlands ställning. Såväl Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland som Irland kan enligt sistnämnda protokoll välja att vara bundna av bestämmelser som antas med stöd av artikel 61 c EG utan att behöva frånträda protokollet som sådant. Konungariket Danmark saknar däremot den möjligheten och är således inte bundet av förordningar som antagits med stöd av avdelning IV inom området för civilrättsligt samarbete, och dessa är inte tillämpliga på denna stat.

8 I artikel 293 EG (tidigare artikel 220 i EG-fördraget), i sjätte delen i fördraget som innehåller allmänna bestämmelser och slutbestämmelser, föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna skall i den utsträckning det är nödvändigt, inleda förhandlingar med varandra i syfte att till förmån för sina medborgare säkerställa

...

— förenkling av formaliteter för ömsesidigt erkännande och verkställighet av rättsliga avgöranden och skiljedomar.”

- 9 Andra fördragsbestämmelser har använts som rättslig grund för antagandet av rättsakter som rör enskilda rättsområden och som innehåller kompletterande bestämmelser om domstols behörighet. Rådet har som exempel angett avdelning X i förordning (EG) nr 40/94 av den 20 december 1993 om gemenskapsvarumärken (EGT L 11, 1994, s. 1; svensk specialutgåva, område 17, s. 3), som antagits med stöd av artikel 235 i EG-fördraget (nu artikel 308 EG), och artikel 6 i Europaparlamentets och rådets direktiv 96/71/EG av den 16 december 1996 om utstationering av arbetstagare i samband med tillhandahållande av tjänster (EGT L 18, 1997, s. 1), som antagits med stöd av artikel 57.2 i EG-fördraget (nu artikel 47.2 EG i ändrad lydelse) och artikel 66 i EG-fördraget (nu artikel 55 EG).

Befintlig gemenskapslagstiftning vid tidpunkten för begäran om yttrande

Förordning (EG) nr 44/2001

- 10 Genom rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 12, 2001, s. 1) infördes ett allmänt system för domstols behörighet och för erkännande och verkställighet av domar, som är tillämpligt i gemenskapen på privaträttens område.
- 11 För samtliga medlemsstater utom Konungariket Danmark ersatte nämnda förordning konventionen om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område, som undertecknades i Bryssel den 27 september 1968 (EGT L 299, 1972, s. 32; svensk utgåva, EGT C 15, 1997, s. 30) med stöd av artikel 220 fjärde strecksatsen i EEG-fördraget (sedermera artikel 220 fjärde strecksatsen i

EG-fördraget och nu artikel 293 fjärde strecksatsen EG), i dess lydelse enligt konventionen av den 9 oktober 1978 om Konungariket Danmarks, Irlands och Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands tillträde (EGT L 304, s. 1 och — i ändrad lydelse — s. 77; svensk utgåva, EGT C 15, 1997, s. 14), enligt konventionen av den 25 oktober 1982 om Republiken Greklands tillträde (EGT L 388, s. 1; svensk utgåva, EGT C 15, 1997, s. 26), enligt konventionen av den 26 maj 1989 om Konungariket Spaniens och Republiken Portugals tillträde (EGT L 285, s. 1; svensk utgåva, EGT C 15, 1997, s. 43) och enligt konventionen av den 29 november 1996 om Republiken Österrikes, Republiken Finlands och Konungariket Sveriges tillträde (EGT C 15, 1997, s. 1) (nedan kallad Brysselkonventionen).

- 12 Förordning nr 44/2001 är enligt protokollet om Danmarks ställning inte tillämplig på Danmark. Förenade kungariket och Irland har däremot med stöd av artikel 3 i protokollet om dessa medlemsstaters ställning meddelat att de önskar delta i antagandet och tillämpningen av nämnda förordning.
- 13 Domstolen är behörig att tolka förordning nr 44/2001 på de villkor som anges i artiklarna 68 EG och 234 EG.

Brysselkonventionen

- 14 Eftersom Konungariket Danmark enligt protokollet om Danmarks ställning inte är bundet av förordning nr 44/2001 och förordningen inte är tillämplig på denna medlemsstat, är Brysselkonventionen fortfarande tillämplig i förbindelserna mellan Konungariket Danmark och de stater som är bundna av förordning nr 44/2001. Ett avtal mellan Europeiska gemenskapen och Konungariket Danmark om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område undertecknades emellertid i Bryssel den 19 oktober 2005. Undertecknandet godkändes, på gemenskapens vägnar, genom rådets beslut 2005/790/EG av den 20 september 2005 (EUT L 299, s. 61), med förbehåll för rådets beslut om ingående av nämnda avtal.

- 15 Tillämpningsområdet för förordning nr 44/2001 begränsas dessutom av artikel 299 EG, i vilken fördragets territoriella tillämpningsområde anges, medan Brysselkonventionen som är en folkrättslig konvention är tillämplig på vissa av medlemsstaternas utomeuropeiska territorier. För Frankrikes del handlar det om utomeuropeiska territorier och om Mayotte och för Nederländernas del om Aruba. Övriga medlemsstater är inte berörda. Brysselkonventionen är således fortfarande tillämplig med avseende på dessa områden.
- 16 Domstolen är enligt protokollet om domstolens tolkning av konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område, undertecknad i Luxemburg den 3 juni 1971 (EGT L 204, 1975, s. 28; svensk utgåva, EGT C 15, 1997, s. 10), behörig att tolka Brysselkonventionen.

Luganokonventionen

- 17 Luganokonventionen om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område, som undertecknades i Lugano den 16 september 1988 (EGT L 319, 1988, s. 9, nedan kallad Luganokonventionen), har sitt ursprung i inrättandet av Europeiska frihandelssammanslutningen (Efta) och i att det, mellan Efta-staterna och EU:s medlemsstater, infördes ett system liknande det som infördes genom Brysselkonventionen. Luganokonventionen ratificerades av berörda stater, med undantag för Furstendömet Liechtenstein. Med hänsyn till att flera Efta-stater kom att ansluta sig till Europeiska unionen var det bland konventionsstaterna endast Republiken Island, Konungariket Norge och Schweiziska edsförbundet, till vilka Republiken Polen, som ratificerade konventionen den 1 november 1999, sedermera anslöt sig, som inte var medlemmar i Europeiska unionen. Republiken Polen är emellertid medlem i Europeiska unionen sedan den 1 maj 2004.

- 18 Luganokonventionen är en parallellkonvention till Brysselkonventionen. Syftet med Luganokonventionen är nämligen att bestämmelser som i stort sett är identiska med dem som infördes genom Brysselkonventionen skall tillämpas, dels i relationerna mellan stater anslutna till Brysselkonventionen och Efta-stater anslutna till Luganokonventionen, dels i relationerna mellan Efta-stater anslutna till Luganokonventionen sinsemellan.
- 19 Domstolen är inte behörig att tolka Luganokonventionen. Genom protokoll nr 2 om enhetlig tolkning av konventionen inrättades emellertid ett system för informationsutbyte rörande domar som har meddelats enligt denna konvention. EU:s medlemsstater och övriga konventionsstater undertecknade även förklaringar för att säkerställa en så enhetlig tolkning som möjligt av konventionen och motsvarande bestämmelser i Brysselkonventionen. I protokoll nr 3 till Luganokonventionen, som avser tillämpningen av artikel 57 däri, föreskrivs dessutom att om en konventionsstat anser att en bestämmelse som har intagits i en rättsakt från Europeiska gemenskapernas institutioner är oförenlig med konventionen skall konventionsstaterna utan dröjsmål överväga en ändring av konventionen, med förbehåll för det förfarande som har fastställts i protokoll nr 2.

Förarbetena till det tilltänkta avtalet

- 20 Vid ett möte den 4–5 december 1997 gav rådet en ad hoc-grupp bestående av representanter för EU:s medlemsstater, Republiken Island, Konungariket Norge och Schweiziska edsförbundet i uppdrag att inleda arbetet med en parallell översyn av Bryssel- och Luganokonventionerna. Förhandlingarna syftade i huvudsak till att modernisera bestämmelserna i dessa båda konventioner och undanröja skillnaderna mellan dem.

- 21 Ad hoc-gruppens behörighet grundades på artikel 220 i EG-fördraget och dess arbete avslutades i april månad år 1999. Ad hoc-gruppen hade enats om en reviderad version av Bryssel- och Luganokonventionerna. Rådet fastställde överenskommelsen politiskt vid sitt 2184:e möte den 27–28 maj 1999 (dok. 7700/99 JUSTCIV 60, av den 30 april 1999).
- 22 När Amsterdamfördraget trädde i kraft fick gemenskapen nya befogenheter inom området för civilrättsligt samarbete. Därmed försvann möjligheten att föra in de överenskomna ändringarna i Brysselkonventionen genom en översyn av konventionen med stöd av artikel 293 EG. Den 14 juli 1999 lade kommissionen därför fram ett förslag till förordning inför rådet som syftade till att införliva ad hoc-gruppens förslag med gemenskapsrätten. Den 22 december 2000 antog rådet med stöd av artiklarna 61 c EG och 67.1 EG förordning nr 44/2001. Förordningen trädde i kraft den 1 mars 2002.
- 23 Den 22 mars 2002 lade kommissionen fram en rekommendation till rådets beslut om bemyndigande för kommissionen att inleda förhandlingar om upprättande av en konvention om domstols behörighet samt om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område, som skall ersätta Luganokonventionen av den 16 september 1988, mellan gemenskapen och — med hänsyn till protokollet om Danmarks ställning — dels Danmark, dels Island, Norge, Schweiz och Polen (dok. SEK(2002) 298 slutlig).
- 24 Vid det 2455:e mötet den 14–15 oktober 2002 bemyndigade rådet kommissionen att förhandla om upprättandet av en ny Luganokonvention, utan att ta ställning till huruvida ingåendet av den nya konventionen helt omfattas av gemenskapens exklusiva behörighet eller av en delad behörighet mellan gemenskapen och medlemsstaterna. Rådet antog även förhandlingsdirektiv.

- 25 Vid det 2489:e mötet den 27–28 februari 2003 beslutade rådet att begära förevarande yttrande från domstolen.

Syftet med det tilltänkta avtalet och rådets begäran om yttrande

- 26 Rådet har i punkterna 8–12 i sin begäran om yttrande beskrivit syftet med det tilltänkta avtalet enligt följande:

”8 Genom det tilltänkta avtalet skulle det upprättas en ny (Lugano)konvention om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område. Syftet med och innehållet i det tilltänkta avtalet följer av förhandlingsdirektiven, som å sin sida utgår från den reviderade versionen (dok. 7700/99) och rådets förordning nr 44/2001, eftersom målsättningen är att i så hög grad som möjligt anpassa de väsentligaste bestämmelserna i det tilltänkta avtalet till bestämmelserna i förordning nr 44/2001.

- 9 Enligt punkt 1 i förhandlingsdirektiven bör det tilltänkta avtalet innefatta den reviderade version som rådet nådde enighet om vid mötet den 27–28 maj 1999 och texten i avdelningarna II–V i avtalet anpassas i syfte att uppnå största möjliga överensstämmelse med förordning nr 44/2001, samtidigt som avtalet och protokollen till detta bör anpassas så att det framgår att gemenskapen är avtalslutande part.

10 De väsentliga bestämmelserna i det tilltänkta avtalet planeras att läggas fram på följande sätt:

- I en första avdelning om tillämpningsområdet bör artikel 1 i den reviderade versionen återges.

- Avdelning II om domstols behörighet bör i så hög grad som möjligt motsvara kapitel II i förordning nr 44/2001. Artikel 12a.5 i den reviderade versionen skulle emellertid eventuellt ersätta bestämmelsen i artikel 14.5 i förordning nr 44/2001.

- Avdelning III om erkännande och verkställighet bör i så hög grad som möjligt motsvara kapitel III i förordning nr 44/2001. Bestämmelsen om rättshjälp skulle emellertid innefatta en andra punkt.

- Avdelning IV om officiella handlingar och inför domstol ingångna förlikningar bör i så hög grad som möjligt motsvara kapitel IV i förordning nr 44/2001.

- Avdelning V, som innehåller allmänna bestämmelser, bör i så hög grad som möjligt motsvara bestämmelserna i kapitel V i förordning [nr] 44/2001.

11 Punkt 2 i förhandlingsdirektiven rör bestämmelserna fr.o.m. avdelning VII i det tilltänkta avtalet.

- I punkt 2 a i förhandlingsdirektiven föreskrivs att 'konventionen bör kompletteras så att den förbinds med gemenskapsrätten och särskilt med förordning nr 44/2001. Härvid bör det system som avses i artikel 54b ... i 1988 års Luganokonvention tillämpas. Särskilt kommer de domar som avkunnats i en medlemsstat att erkännas och verkställas i en annan medlemsstat i enlighet med gemenskapsrätten.'

 - Punkterna 2 b och 2 c i förhandlingsdirektiven rör avtal om särskilda områden och avtal om icke-erkännande.

 - Enligt punkterna 2 d och 2 e i förhandlingsdirektiven bör det tilltänkta avtalet innehålla bestämmelser som ger möjlighet att reglera Danmarks, de franska utomeuropeiska territoriernas, Nederländska Antillernas och Arubas särskilda situation. Medan förordning nr 44/2001 inte gäller vare sig Danmark, de franska utomeuropeiska territorierna, Nederländska Antillerna eller Aruba, bör det tilltänkta avtalet, i likhet med Luganokonventionen från 1988, i princip vara tillämpligt även på dessa länder och territorier.

 - I punkt 2 f i förhandlingsdirektiven fastställs att det tilltänkta avtalet inte bör träda i kraft förrän det har ratificerats av minst två avtalsslutande parter. Om inte annat följer av tillämpningen av övergångsbestämmelser, kommer det tilltänkta avtalet [efter att ha trätt i kraft för de berörda avtalsslutande parternas del] att mellan de berörda avtalsslutande parterna ersätta 1988 års Luganokonvention.
- 12 Den reviderade versionen innebär vidare vissa ändringar i slutbestämmelserna i 1988 års Luganokonvention, bl.a. vad gäller anslutningen till konventionen och bestämmelserna i protokollen nr 1, nr 2 och nr 3 som är fogade till konventionen."

27 Rådet har ställt följande fråga:

”Omfattas ingåendet av den nya Luganokonventionen om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område, i dess tilltänkta utformning enligt punkterna 8–12 i detta memorandum, helt av gemenskapens exklusiva behörighet eller av en delad behörighet mellan gemenskapen och medlemsstaterna?”

28 Rådet har under förhandlingen uppgett att frågan om vem som är behörig att ingå internationella avtal om civilrättsligt samarbete i den mening som avses i artikel 65 EG ofta uppkommer i praktiken och att medlemsstaterna hyser olika uppfattningar i det avseendet. Rådet anser sig i sitt yttrande inte ha förordat vare sig exklusiv eller delad behörighet, utan vinnlagt sig om att på ett så korrekt sätt som möjligt analysera domstolens rättspraxis ur dess olika aspekter.

Medlemsstaternas och institutionernas skriftliga yttranden

29 Rådets begäran om yttrande har i enlighet med artikel 107.1 första stycket i domstolens rättegångsregler delgetts kommissionen och parlamentet. Båda har inkommit med yttranden. Domstolen har med stöd av artikel 24 andra stycket i domstolens stadga även berett medlemsstaterna tillfälle att yttra sig över denna begäran. Skriftliga yttranden har till följd därav avgetts av den tyska, den grekiska, den spanska, den franska, den italienska, den nederländska, den portugisiska, den finländska och den svenska regeringen samt av Förenade kungarikets regering och Irland.

Huruvida begäran kan tas upp till prövning

- 30 Rådet har, med stöd av den spanska, den franska och den finländska regeringen, parlamentet och kommissionen hävdad att begäran om yttrande kan tas upp till prövning.
- 31 Enligt rådet är begäran nämligen förenlig med kraven i artikel 107.2 i domstolens rättegångsregler, enligt vilken "[e]tt yttrande får avse såväl en föreslagen överenskommelses förenlighet med EG-fördraget som gemenskapens eller en av dess institutioners behörighet att ingå överenskommelsen". Det framgår av fast rättspraxis beträffande kompetensfördelningen mellan gemenskapen och dess medlemsstater att en begäran om yttrande som rör frågan om huruvida ett avtal helt omfattas av gemenskapens exklusiva behörighet eller om det omfattas av en delad behörighet mellan gemenskapen och medlemsstaterna kan tas upp till prövning (yttrande 2/00, REG 2001, s. I-9713, punkt 19). Det är just detta rådet har frågat om i förevarande fall.
- 32 För att avgöra huruvida avtalet i fråga är "tilltänkt" i den mening som avses i artikel 300.6 EG påpekas vidare att det enligt domstolen är tillräckligt att avtalets syfte är känt (yttrande 2/94, REG 1996, s. I-1759, punkt 11). Så förhåller det sig i förevarande fall, eftersom avtalets syfte och innehåll samt de områden som det reglerar med tillräcklig tydlighet framgår av förhandlingsdirektiven.

Saken

- 33 Rådet har i sin begäran om yttrande redogjort för tre olika aspekter på gemenskapens behörighet att ingå det tilltänkta avtalet. Först behandlas frågan om det uttryckligen föreskrivs en extern behörighet, därefter om det kan finnas en implicit extern behörighet och slutligen huruvida behörigheten i fråga är exklusiv.

Huruvida det uttryckligen föreskrivs en extern behörighet

- 34 Rådet har, med stöd av dels samtliga medlemsstater som avgett yttranden till domstolen, dels parlamentet och kommissionen, angett att det tilltänkta avtalet till sitt innehåll omfattas av artiklarna 61 c EG och 67 EG. Det framgår inte uttryckligen av dessa bestämmelser att gemenskapen har en extern behörighet.

Huruvida det implicit föreskrivs en extern behörighet

- 35 Rådet, samtliga medlemsstater som avgett yttranden till domstolen, parlamentet och kommissionen anser att den rättspraxis som är relevant för bedömningen av huruvida det föreligger en implicit extern behörighet utgörs av yttrande 1/76 av den 26 april 1977 (REG 1977, s. 741; svensk specialutgåva, volym 3, s. 345), som har klargjorts genom yttrande 1/94 av den 15 november 1994 (REG 1994, s. I-5267; svensk specialutgåva, volym 16, s. I-233), och vars innehåll har sammanfattats av domstolen i domarna i de så kallade open skies-målen av den 5 november 2002 i mål C-467/98, kommissionen mot Danmark (REG 2002, s. I-9519, punkt 56), i mål C-468/98, kommissionen mot Sverige (REG 2002, s. I-9575, punkt 53), i mål C-469/98, kommissionen mot Finland (REG 2002, s. I-9627, punkt 57), i mål C-471/98, kommissionen mot Belgien (REG 2002, s. I-9681, punkt 67), i mål C-472/98, kommissionen mot Luxemburg (REG 2002, s. I-9741, punkt 61), i mål C-475/98, kommissionen mot Österrike (REG 2002, s. I-9797, punkt 67), och i mål C-476/98, kommissionen mot Tyskland (REG 2002, s. I-9855, punkt 82).

- 36 De har vidare anfört att det enligt den princip som fastslogs i det ovannämnda yttrandet 1/76 inte bara är i alla de fall då den interna behörigheten redan har använts för att vidta åtgärder i syfte att förverkliga den gemensamma politiken som en implicit extern behörighet föreligger, utan en sådan behörighet kan även finnas i fall där de interna gemenskapsåtgärderna vidtas först när det internationella avtalet ingås och träder i kraft. Behörigheten att för gemenskapens räkning göra åtaganden

gentemot tredjeland kan sålunda följa implicit av fördragsbestämmelserna om den interna behörigheten, i den mån gemenskapens deltagande i det internationella avtalet är nödvändigt för att förverkliga något av gemenskapens mål (se punkterna 3 och 4 i det ovannämnda yttrandet 1/76, och domarna i de ovannämnda open skies-målen, bland annat i domen i målet kommissionen mot Danmark, punkt 56).

- 37 Domstolen har, beträffande den situationen att gemenskapen har en implicit, exklusiv behörighet, i senare rättspraxis klargjort att det fall som avses i det ovannämnda yttrandet 1/76 är när den interna behörigheten endast kan utövas effektivt om den utövas samtidigt med den externa behörigheten (det ovannämnda yttrandet 1/94, punkt 89) och det sålunda är nödvändigt att ingå ett internationellt avtal för att förverkliga mål i fördraget som inte kan uppnås genom att autonoma regler fastställs (vilket är den formulering som användes i domarna i de ovannämnda open skies-målen, bland annat domen i målet kommissionen mot Danmark, punkt 57). Enligt domstolens formulering i punkt 86 i yttrandet 1/94 skall ingående av ett avtal med tredjeland vara "ouplösligen förbundet" med genomförandet av gemenskapens mål.
- 38 Rådet har understrukit att gemenskapen redan har antagit interna bestämmelser om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område, vilket styrker dess implicita behörighet att ingå det tilltänkta avtalet. Rådet har i det avseendet hänvisat till förordning nr 44/2001, men även till exempelvis avdelning X i förordning nr 40/94 och artikel 6 i direktiv 96/71.
- 39 Rådet har anfört att varken medlemsstaterna eller kommissionen har hävdat att det är nödvändigt att ingå det internationella avtalet. Parlamentet anser att det inte föreligger något sådant behov. Det civilrättsliga samarbete som avses i artikel 65 EG kan mycket väl begränsas till åtgärder som bara angår medlemsstaternas domstolar och förvaltningsmyndigheter utan att dessa åtgärder berör relationerna med tredjeland, vilket framgår av artikelns lydelse, enligt vilken de tilltänkta åtgärderna skall vidtas "i den mån det behövs för att den inre marknaden skall fungera väl".

- 40 Enligt den tyska regeringen kan det i vilket fall som helst inte föreligga ett sådant behov eftersom det enligt de interna bestämmelserna inte krävs att tredjeland deltar samtidigt.
- 41 Den grekiska regeringen har hävdade att frågan om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar utgör tre självständiga områden som endast delvis regleras i förordning nr 44/2001. Ingåendet av ett internationellt avtal kan därför inte anses vara oupplösligen förbundet med de delar inom vart och ett av dessa områden som inte regleras i nämnda förordning. Det strider mot principen om den internationella processrättens självständighet att påstå motsatsen. Eftersom förordningen i fråga endast utgör en gemenskapsrättslig reglering av vissa delar av detta område kan den inte ge upphov till någon exklusiv extern behörighet enligt kriterierna i det ovannämnda yttrandet 1/76.
- 42 Den finländska regeringen och Förenade kungarikets regering har hävdade att ingåendet av det tilltänkta avtalet inte är oupplösligen förbundet med utövandet av gemenskapens interna behörighet. Förenade kungarikets regering har som ett bevis härpå åberopat det faktum att Luganokonventionen ingicks tio år efter undertecknandet av den första Brysselkonventionen och att ingen opponerade sig mot att förordning nr 44/2001 antogs, vilket skedde långt innan Luganokonventionen blev föremål för revidering.

Huruvida det föreligger exklusiv behörighet med stöd av de principer som slagits fast i domen i målet AETR

- 43 Enligt rådet, samtliga medlemsstater som har avgett yttranden till domstolen, parlamentet och kommissionen är den relevanta domen, för bedömning av huruvida gemenskapens implicita externa behörighet är exklusiv eller inte, domen av den 31 mars 1971 i mål 22/70, kommissionen mot rådet, kallad AETR (REG 1971, s. 263; svensk specialutgåva, volym 1, s. 551). Principen i denna dom, som har klargjorts genom yttrande 2/91 av den 19 mars 1993 (REG 1993, s. I-1061; svensk specialutgåva, volym 14, s. I-59) och det ovannämnda yttrandet 1/94, sammanfattas av domstolen i domarna i de ovannämnda open skies-målen, vari domstolen skiljer mellan tre olika fall.

44 Punkterna 17 och 18 i domen i det ovannämnda målet AETR har följande lydelse:

”17 I synnerhet när gemenskapen har antagit gemensamma regler — oavsett form — för genomförandet av en i fördraget föreskriven gemensam politik, skall medlemsstaterna inte längre anses ha rätt att vare sig individuellt eller ens gemensamt ingå avtal med tredje land om förpliktelser som kan inverka på dessa bestämmelser.

18 Allteftersom de gemensamma bestämmelserna införs är det gemenskapen ensam som, med verkan för hela tillämpningsområdet för gemenskapens rättsordning, kan åta sig och genomföra avtalsförpliktelser i förhållande till tredje land.”

45 Punkterna 81–84 i domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Danmark har följande lydelse:

”81 Vidare skall domstolen avgöra under vilka omständigheter de internationella åtagandena i fråga kan inverka på eller ändra de gemensamma bestämmelsernas räckvidd och därmed under vilka omständigheter gemenskapen får extern behörighet genom att utöva sin interna behörighet.

82 Så är enligt domstolens rättspraxis fallet när de internationella åtagandena omfattas av tillämpningsområdet för de gemensamma bestämmelserna (domen i det ovannämnda AETR-målet, punkt 30) eller i vart fall av ett område som

redan i stor utsträckning regleras av sådana bestämmelser (det ovannämnda yttrandet 2/91, punkt 25). I det sistnämnda fallet har domstolen uttalat att medlemsstaterna inte kan göra internationella åtaganden utanför ramarna för gemenskapens institutioner, även om åtagandena inte står i motsats till de gemensamma bestämmelserna (det ovannämnda yttrandet 2/91, punkterna 25 och 26).

- 83 När gemenskapen i sina interna rättsakter har infört bestämmelser om hur medborgare från tredje länder skall behandlas eller när den uttryckligen har tilldelat institutionerna en behörighet att förhandla med tredje länder erhåller den sålunda en exklusiv extern behörighet på det område som omfattas av dessa rättsakter (de ovannämnda yttrandena 1/94, punkt 95, och 2/92 [av den 24 mars 1995, REG 1995, s. I-521], punkt 33).
- 84 Detta gäller också — även i avsaknad av uttryckliga bestämmelser som ger institutionerna befogenhet att förhandla med tredje länder — när gemenskapen har genomfört en fullständig harmonisering på ett visst område, eftersom det, i den mening som avses i domen i det ovannämnda AETR-målet, skulle kunna inverka på de gemensamma regler som sålunda antagits, om medlemsstaterna behöll friheten att förhandla med tredje länder (se de ovannämnda yttrandena 1/94, punkt 96, och 2/92, punkt 33).”
- 46 Förenade kungariket har anmodat domstolen att ompröva principen i punkt 82 i domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Danmark, av skäl som hänför sig till EG-fördragets grundläggande principer om gränserna för gemenskapens behörighet och till stringensen i rättspraxis med avseende på verkningarna av ett internationellt avtal i den mening som avses i domen i det ovannämnda målet AETR.
- 47 Förenade kungariket har gjort gällande att den andra delen av domstolens kriterium i punkt 82 i domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Danmark, vari det hänvisas till punkt 25 i det ovannämnda yttrandet 2/91, nämligen ”i vart fall av ett

område som redan i stor utsträckning regleras av sådana bestämmelser”, inte är vare sig klar eller exakt, vilket leder till tveksamheter, och inte är acceptabel när det gäller avgränsningen av medlemsstaternas behörighet, eftersom gemenskapen enligt artikel 5 första stycket EG endast har de befogenheter som den har tilldelats.

48 Vidare anges att den delen av kriteriet är svår att förena med de enskilda fall som avses i domen i det ovannämnda målet AETR, och som i punkterna 83 och 84 i domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Danmark har fått tjäna som exempel på den delen av kriteriet. Den delen är nämligen inte relevant för bedömningen av huruvida det föreligger verkningar i den mening som avses i domen i målet AETR när bestämmelser om hur tredjelandsmedborgare skall behandlas har införts i en rättsakt, eftersom exklusiv behörighet endast föreligger på de särskilda områden som regleras av rättsakten i fråga. Det är snarare den första delen av det allmänna kriteriet som är tillämpligt, nämligen ”när de internationella åtagandena omfattas av tillämpningsområdet för de gemensamma bestämmelserna”. Detta gäller även i den tredje situationen, det vill säga när gemenskapen har genomfört en fullständig harmonisering på ett visst område, vilket helt och hållet utesluter möjligheten att området i fråga endast ”i stor utsträckning” regleras av gemenskapsbestämmelser. Om den delen av kriteriet övergavs, skulle verkningarna enligt domen i det ovannämnda målet AETR kunna ges en mer exakt beskrivning samtidigt som medlemsstaternas iakttagande av principen om lojalt samarbete när de agerar på det internationella planet skulle säkerställas.

49 Det första fallet i punkt 83 i domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Danmark, vari hänvisas till punkt 95 i det ovannämnda yttrandet 1/94 och till punkt 33 i det ovannämnda yttrandet 2/92, det vill säga ”[n]är gemenskapen i sina interna rättsakter har infört bestämmelser om hur medborgare från tredje länder skall behandlas”, anser rådet, i likhet med den tyska och den franska regeringen, inte vara relevant med avseende på förordning nr 44/2001. Det framgår nämligen av artiklarna 2 och 4 i denna förordning att det relevanta kriteriet för att tillämpa förordningen är hemvist och inte medborgarskap.

50 Det skulle enligt den italienska regeringen kunna hävdas att förordning nr 44/2001 även gäller med avseende på tredjelandsmedborgare med hänsyn till att det i

artikel 4 i nämnda förordning föreskrivs att domstolarnas behörighet i fråga om personer som saknar hemvist i en medlemsstat bestäms i enlighet med varje medlemsstats lag och att det i artiklarna 32–37 däri fastställs regler för erkännande och verkställighet av domar meddelade av domstolar i andra medlemsstater.

- 51 Kommissionen anser att förordning nr 44/2001 innehåller ”bestämmelser om hur medborgare från tredje länder skall behandlas”. Genom artiklarna 2 och 4 däri blir förordningen nämligen tillämplig på relationerna mellan stater, utanför gemenskapens yttre gränser, och utan begränsningar med avseende på dess territoriella tillämpningsområde eller den personkrets på vilken den är tillämplig.
- 52 Förordning nr 44/2001 har således införlivat medlemsstaternas regler om territoriell behörighet beträffande svarande som har hemvist utanför gemenskapen, vilket utgör skäl för gemenskapens exklusiva behörighet att ingå det tilltänkta avtalet.
- 53 Den svenska regeringen har hävdats att bestämmelser om civilrättsligt samarbete inte riktar sig direkt till enskilda, utan till de domstolar som skall tillämpa dem. Den avgörande frågan vad gäller tillämpningsområdet för förordning nr 44/2001 är således inte huruvida förordningens bestämmelser är tillämpliga på en person som är medborgare i tredjeland utan huruvida domstolen är belägen i Unionen.
- 54 Beträffande det andra fallet som nämns i punkt 83 i domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Danmark, vari hänvisas till punkt 95 i det ovannämnda yttrandet 1/94 och till punkt 33 i det ovannämnda yttrandet 2/92, nämligen ”när gemenskapen uttryckligen har tilldelat institutionerna en behörighet att förhandla med tredje länder”, anser rådet, med ett åtminstone implicit stöd av flertalet regeringar som avgett yttranden till domstolen, att det inte föreligger i förevarande fall.

- 55 Kommissionen har anfört att den regelbundet har bemyndigats av rådet att förhandla internationellt om att införa bestämmelser i internationella regelverk som rör regler om domstols behörighet i tvister med gränsöverskridande inslag och om erkännande och verkställighet av domar, utan att medlemsstaterna någonsin har hävdat att de själva kan förhandla om vilka behörighetsregler som skall tillämpas på svarande med hemvist i tredjeland.
- 56 Den italienska regeringen, parlamentet och kommissionen har dessutom framhållit skillnaden mellan ordalydelsen i artikel 71.1 i förordning nr 44/2001, enligt vilken "[d]enna förordning ... inte [skall] inverka på konventioner som konventionsstaterna har tillträtt och som på särskilda områden reglerar domstolars behörighet eller erkännande eller verkställighet av domar", och den i artikel 57.1 i Brysselkonventionen, enligt vilken "[d]enna konvention ... inte [skall] inverka på konventioner som medlemsstaterna har tillträtt eller kommer att tillträda och som på särskilda områden reglerar domstolars behörighet eller erkännande eller verkställighet av domar". De har av strykningen av orden "kommer att tillträda" i artikel 71.1 slutit sig till att förordningen underförstått förutsätter att gemenskapen ensam är behörig att ingå avtal som allmänt berör privaträttsliga förhållanden. Parlamentet anser att denna tolkning gäller i ännu högre grad för Luganokonventionen, som omfattar exakt samma område som nämnda förordning.
- 57 Den portugisiska regeringen har ifrågasatt den slutsatsen. Den har hävdat att det framgår av ordalydelsen i artikel 71 i förordning nr 44/2001 att bestämmelserna i nämnda förordning alltid gäller före alla andra regler som följer av generella avtal som reglerar samma situationer. Det tilltänkta avtalet kommer under alla förhållanden i princip att reglera situationer på vilka förordningen inte är tillämplig.
- 58 Beträffande det tredje fallet som nämns i punkt 84 i domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Danmark, vari hänvisas till punkt 96 i det ovannämnda yttrandet 1/94 och till punkt 33 i det ovannämnda yttrandet 2/92, nämligen "när gemenskapen har genomfört en fullständig harmonisering på ett visst område", har rådet fäst

avseende vid för det första fastställandet av det relevanta området, för det andra den eventuella effekten av en frånskiljandeklausul i det tilltänkta avtalet och för det tredje den eventuella effekten av att bestämmelser i det tilltänkta avtalet är identiska med interna gemenskapsbestämmelser.

— Fastställandet av det relevanta området

59 Rådet anser, med stöd av flertalet medlemsstater som avgett yttranden till domstolen, att det inte går att fastställa det relevanta området enbart utifrån dess benämning, utan menar att det är nödvändigt att jämföra såväl det materiella och territoriella tillämpningsområdet som den personkrets på vilken förordning nr 44/2001 är tillämplig med tillämpningsområdena för det tilltänkta avtalet och kontrollera om avtalsbestämmelserna påverkar bestämmelserna i gemenskapslagstiftningen. Den italienska regeringen har emellertid anfört att domstolen aldrig har bedömt vilka verkningar medlemsstaternas internationella åtaganden får för gemenskapsbestämmelserna, utan alltid nöjt sig med att jämföra de områden som omfattas av ett internationellt avtal respektive gemenskapslagstiftningen.

60 Flera av dessa regeringar har understrukit att det relevanta området skall fastställas med beaktande av såväl den rättsliga grunden för förordning nr 44/2001 som artikel 65 EG. Kommissionen är enligt denna bestämmelse behörig att vidta åtgärder "i den mån det behövs för att den inre marknaden skall fungera väl". Irland och den portugisiska regeringen har tillagt att det uttryck som används i artikel 65 b EG inte är "tillnärmning av bestämmelser" utan "främjande av förenligheten mellan tillämpliga bestämmelser i medlemsstaterna om lagkonflikter och om domstolars behörighet". Detta tyder på att det inte föreligger någon fullständig intern behörighetstilldelning i fråga om domstols behörighet eller om erkännande och verkställighet av domar. Vilken behörighet som gemenskapen tilldelats måste bedömas från fall till fall. Den svenska regeringen har även framhållit skillnaden mellan ömsesidigt erkännande av domar och tillnärmning av materiella bestämmelser genom att hävda att det i avsaknad av en sådan tillnärmning inte går att tvinga en medlemsstat att utvidga systemet med erkännande av domar till att

omfatta tredjeland, utan att medlemsstaten i fråga har förklarat att den anser att det tredjelandets rättssystem uppfyller rättssäkerhetskraven i så pass hög grad att den kan avstå från det skydd som den ger sina egna medborgare.

- 61 Den italienska regeringen anser däremot att det genom bestämmelserna i förordning nr 44/2001 införs ett fullständigt system i fråga om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område. Den åsikten bekräftas av domstolens rättspraxis rörande Brysselkonventionen, enligt vilken konventionen har infört ett förfarande för verkställighet som utgör ett självständigt och komplett system, som även omfattar frågan om rättsmedel (dom av den 2 juli 1985 i mål 148/84, Brasserie du pêcheur, REG 1985, s. 1981, punkt 17). Gemenskapen har följaktligen exklusiv behörighet att ingå det tilltänkta avtalet.
- 62 Parlamentet har hävdats att begreppet område inte avser något annat än det materiella tillämpningsområdet för förordning nr 44/2001, medan frågan om dess territoriella tillämpningsområde eller vilken personkrets förordningen omfattar saknar betydelse. Dess slutsats är att det tilltänkta avtalet helt omfattas av förordningens syfte, då det är fråga om en samling bestämmelser för att i gränsöverskridande tvister avgöra frågor om domstols behörighet och villkoren för erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område i de stater som är bundna av avtalet och nämnda förordning. Gemenskapen har följaktligen exklusiv behörighet att ingå ett sådant avtal.
- 63 Kommissionen anser att det tilltänkta avtalet helt omfattas av tillämpningsområdet för förordning nr 44/2001, eftersom samtliga situationer som avses i avtalet redan regleras av gemenskapsbestämmelser vars syfte är att undvika negativa och positiva behörighetskonflikter. Behörighetsreglerna skall nämligen, även när de hänvisar till nationell rätt, trots allt betraktas som gemenskapsbestämmelser. Bristande behörighet för domstolarna i gemenskapen i vissa fall beror inte på bristfälligheter eller luckor som en medlemsstat kan fylla, utan på gemenskapslagstiftarens slutgiltiga val.

- 64 Beträffande det område som behandlas i kapitel II i förordning nr 44/2001, som avser behörigheten för medlemsstaternas domstolar, har rådet och majoriteten av de regeringar som avgett yttranden till domstolen erinrat om ordalydelsen i artikel 4.1 i denna förordning, i vilken det föreskrivs att "[o]m svaranden inte har hemvist i en medlemsstat bestäms domstolarnas behörighet i varje medlemsstat i enlighet med den medlemsstatens lag, om inte annat följer av bestämmelserna i artiklarna 22 och 23". Av detta har de slutit sig till att förordningen kan tolkas så, att kapitel II i princip endast är tillämpligt när svaranden har hemvist i en medlemsstat och att medlemsstaterna, förutom i undantagsfall, fortfarande är behöriga att bestämma om deras domstolar skall vara behöriga när svaranden inte har hemvist i gemenskapen. Det tilltänkta avtalet inkräktar således inte på gemenskapsbestämmelsernas tillämpningsområde.
- 65 Den franska regeringen har anfört att artikel 4.1 i förordning nr 44/2001 skulle kunna betraktas som en delegering av behörighet från gemenskapen till medlemsstaterna, vilket tyder på att gemenskapen har behörighet. Regeringen har emellertid ifrågasatt denna tolkning och har, tillsammans med Förenade kungarikets regering, påpekat att artikel 4.1 i förordningen är en förklarande bestämmelse som följer av artikel 2.1 i samma förordning, i vilken den allmänna behörighetsregelns tillämpningsområde inskränks till svarande som har hemvist i en medlemsstat. Denna tolkning bekräftas av att indikativ används i skäl 9 i förordningen, i vilket det anges att "[s]varande som inte har hemvist i en medlemsstat ... i allmänhet [omfattas] av nationella behörighetsregler som gäller i den medlemsstat där talan väcks".
- 66 Även den finländska regeringen ifrågasätter att artikel 4.1 i förordning nr 44/2001 skulle innebära ett antagande av gemensamma bestämmelser i den mening som avses i domen i det ovannämnda målet AETR. Domstolen fastställde visserligen i dom av den 10 februari 1994 i mål C-398/92, Mund och Fester (REG 1994, s. I-467; svensk specialutgåva, volym 15, s. I-37), att såväl Brysselkonventionen som de nationella bestämmelser till vilka den hänvisar har anknytning till fördraget. Det mål som gav upphov till nämnda dom rörde dock inte tolkningen av artikel 4 i Brysselkonvention (som motsvaras av artikel 4 i nämnda förordning), utan en situation i vilken båda parter hade hemvist i en stat som tillträtt nämnda konvention. Det förhållandet att en viss bestämmelse hänvisar till fördraget innebär inte

automatiskt att gemenskapen har behörighet i frågor som faller inom tillämpningsområdet för denna bestämmelse, eftersom fördraget inte endast överför vissa befogenheter till gemenskapen utan även fastställer skyldigheter som medlemsstaterna är tvungna att iaktta när de utövar sin behörighet (se bland annat dom av den 5 november 2002 i mål C-466/98, kommissionen mot Förenade kungariket, REG 2002, s. I-9427, punkt 41). De konventioner om domstols behörighet som medlemsstaterna har ingått omfattas också av begreppet "medlemsstatens lag" som används i artikel 4.1 i nämnda förordning, och det saknas fog för att anse att gemenskapen genom att införa en viss bestämmelse i förordningen skulle kunna förvärva exklusiv behörighet att ingå internationella avtal på de områden som omfattas av bestämmelsens tillämpningsområde.

67 Rådet och majoriteten av de medlemsstater som avgett yttranden till domstolen har noterat att förordning nr 44/2001 avser ett visst antal fall där behörigheten för medlemsstaternas domstolar, med avvikelse från principen i artikel 4.1 däri, skall avgöras med stöd av bestämmelserna i denna förordning även om svaranden saknar hemvist i en medlemsstat. Det handlar om följande fall:

— Exklusiv behörighet enligt artikel 22 (till exempel när talan avser sakrätt i fast egendom, giltigheten av beslut av juridiska personer, giltigheten av inskrivningar i offentliga register, tvister angående verkställighet av domar).

— Avtal om domstols behörighet i den mening som avses i artikel 23.

- Behörighetsregler till skydd för en svagare part i fråga om
 - försäkringar (artikel 9.2),
 - avtal som ingås av konsumenter (artikel 15.2), och
 - anställningsavtal (artikel 18.2).
- Bestämmelser om litispens och mål som har samband med varandra (artiklarna 27–30).

68 Enligt rådet och majoriteten av de regeringar som avgett yttranden till domstolen kan det tilltänkta avtalet, såvitt avser dessa undantag, påverka den del av förordning nr 44/2001 som avser domstolars behörighet. Den tyska regeringen anser således att behörighetsreglerna i avtalet kan påverka behörighetsreglerna i nämnda förordning, alternativt modifiera deras räckvidd och att gemenskapen har exklusiv behörighet med avseende på vissa delar av den nya Luganokonventionen. Den portugisiska regeringen har emellertid hävdade att undantaget inte kan urholka huvudregeln och att det i det avseendet inte är nödvändigt att räkna upp alla situationer som kan ge upphov till exklusiv behörighet för gemenskapen.

69 Detta gäller även en bestämmelse som artikel 54b.2 i Luganokonventionen, som avser ett visst antal situationer i vilka det tilltänkta avtalet under alla omständigheter skall tillämpas (till exempel i fråga om exklusiv behörighet, avtal om domstols behörighet, litispens, mål som har samband med varandra, och om erkännande

och verkställighet av domar när antingen ursprungsstaten eller den stat som ansökan riktar sig till inte är medlem i Europeiska gemenskapen).

- 70 En sådan bestämmelse kan påverka tillämpningsområdet för förordning nr 44/2001. Enligt bestämmelserna om exklusiv behörighet i det tilltänkta avtalet har domstol i tredjeland behörighet, även om svaranden har hemvist i gemenskapen. Dessa få undantagsfall kan emellertid inte påverka den allmänna räckvidden av nämnda förordning eller innebära att gemenskapen har exklusiv behörighet.
- 71 Irland har i det avseendet framfört tre synpunkter. För det första är det svårt att se i vilka konkreta situationer en sådan bestämmelse som artikel 54b.2 i Luganokonventionen skulle kunna leda till en konflikt mellan förordning nr 44/2001 och det tilltänkta avtalet, eftersom förordningen inte är tillämplig på någon av de situationer som avses i den bestämmelsen. Med hänsyn till att bestämmelsen är identisk med artikel 54b.2 i dess nuvarande lydelse och att gemenskapen kommer att vara ansluten till den nya Luganokonventionen, som blir ett blandat avtal, går det inte att hävda att medlemsstaterna ingår åtaganden med tredjeland som påverkar gemenskapsbestämmelser. Situationen skiljer sig således från den som föreligger när en medlemsstat ingår åtaganden med tredjeland utan gemenskapens inblandning. Slutligen innebär det förhållandet att en sådan bestämmelse som artikel 54b.2 påverkar gemenskapsbestämmelser endast att gemenskapen har exklusiv behörighet att förhandla om denna enda bestämmelse, medan medlemsstaterna behåller sin behörighet med avseende på övriga bestämmelser i det tilltänkta avtalet.
- 72 Parlamentet har i fråga om domstols behörighet hävdad att förordning nr 44/2001 inte bara är tillämplig på tvister mellan parter inom gemenskapen. Förordningen är nämligen även tillämplig när talan mot en svarande med hemvist utanför gemenskapen har väckts vid en domstol i en medlemsstat. Det är enligt parlamentet gemenskapslagstiftaren som har fastställt behörighetsregeln i artikel 4 i nämnda förordning, och medlemsstaterna är inte behöriga att ändra den. De kan på sin höjd ändra de nationella lagar som är tillämpliga efter tillstånd från gemenskapen.

Räckvidden för artikel 4 i förordningen ändras således genom det tilltänkta avtalet, eftersom svarande med hemvist i stater anslutna till Luganokonventionen inte längre kan instämmas vid domstolar inom gemenskapen med stöd av nationella behörighetsregler, som enligt nämnda artikel 4 i princip alltid får åberopas mot svarande med hemvist utanför gemenskapen.

- 73 Kommissionen, som resonerar utifrån samma synsätt som parlamentet, anser att det är just följderna för förordning nr 44/2001 som är föremål för förhandling. Vad gäller behörighetsreglerna medför det tilltänkta avtalet även med nödvändighet att regeln i artikel 4, som ger medlemsstaternas domstolar en restbehörighet i tvister där svaranden har hemvist i en stat, som inte är medlem i gemenskapen, men som är ansluten till Luganokonventionen, inte längre kan tillämpas. Nämnda artikel 4 skulle därför påverkas om medlemsstaterna kunde ingå överenskommelser som utvidgar verkningarna av denna artikel till att omfatta andra tredjeländer.
- 74 Kommissionen har således ifrågasatt de argument som åberopats till stöd för att medlemsstaterna skall anses ha behörighet på grund av artikel 4 i förordning nr 44/2001. Kommissionen har, med stöd av parlamentet, hävdats att bestämmelsen i denna artikel har fastställts av gemenskapslagstiftaren och att medlemstaterna därför inte längre är behöriga att bestämma att andra bestämmelser än de nationella skall tillämpas på relationerna med tredjeländ. Vidare anges att alla behörighetsregler som förhandlas fram genom det tilltänkta avtalet, och som kan åberopas mot en svarande med hemvist utanför gemenskapen påverkar de behörighetsregler som har harmoniserats, eftersom syftet med dessa regler är att undvika positiva och negativa behörighetskonflikter, litispensens och motstridiga beslut.
- 75 Rådet och majoriteten av de medlemsstater som avgett yttranden till domstolen har beträffande den delen av förordning nr 44/2001 som avser erkännande och verkställighet av domar, det vill säga kapitel III däri, anfört att tillämpningsområdet för det tilltänkta avtalet inte i något avseende sammanfaller med tillämpningsom-

rådet för nämnda förordning. Bland annat den tyska regeringen har anfört att förordningen inte är tillämplig på avgöranden som meddelats utanför gemenskapen. Enligt den portugisiska regeringen är det svårt att se hur ett ömsesidigt erkännande av domar meddelade av domstolar i medlemsstaterna skulle kunna påverkas av att det antas regler för erkännande av domar meddelade av domstolar i tredjeland. Förordning nr 44/2001 avser nämligen en medlemsstats erkännande och verkställighet av domar meddelade av domstolar i andra medlemsstater, medan det tilltänkta avtalet avser en medlemsstats erkännande och verkställighet av domar meddelade av domstolar i tredjeland och tredjelands erkännande och verkställighet av domar meddelade av domstolar i en medlemsstat.

- 76 Kommissionen anser däremot att även kapitel III i förordning nr 44/2001 påverkas av de bestämmelser som medlemsstaterna har förhandlat fram. Förordningen och det tilltänkta avtalet innehåller ett och samma regelverk som i princip är tillämpligt oberoende av i vilken stat den domstol som meddelat domen är belägen.
- 77 Parlamentet är av samma åsikt. Enligt parlamentet påverkas även bestämmelserna i förordning nr 44/2001 av det tilltänkta avtalet, eftersom lagstiftaren medvetet har valt att begränsa nämnda kapitel III till att avse domar som har avkunnats i andra medlemsstater. Skyldigheten enligt den nya Luganokonventionen att behandla domar avkunnade i stater anslutna till Luganokonventionen enligt samma regler innebär att detta rättsförhållande ändras.

— Frånskiljandeklausulen

- 78 Rådet och majoriteten av de medlemsstater som avgett yttranden till domstolen har undersökt den eventuella verkan av frånskiljandeklausulen som åsyftas i punkt 2 a i förhandlingsdirektiven, vari det hänvisas till de principer som slagits fast i artikel 54b

i Luganokonventionen. Såsom den grekiska regeringen har förklarat innebär klausulen i fråga att ett begränsat avtalsområde "frånskiljs" från resten av det tilltänkta avtalet, varigenom gemenskapen ges en exklusiv behörighet. Den huvudsakliga verkan av klausulen, i dess lydelse enligt artikel 54b.1 i Luganokonventionen, är att medlemsstaterna sinsemellan skall tillämpa förordning nr 44/2001 och inte den nya Luganokonventionen.

79 Rådets och nämnda regeringars ställningstagande i den delen har gjorts mot bakgrund av domstolens rättspraxis, såsom den kommer till uttryck i domarna i de ovannämnda open skies-målen. Bland annat hänvisas till punkt 101 i domen i målet kommissionen mot Danmark, som har följande lydelse:

"101 Detta konstaterande motsägs inte av den omständigheten att det i nämnda artikel 9 [i det bilaterala så kallade open skies-avtalet på luftfartsområdet som ingicks år 1995 mellan Konungariket Danmark och Amerikas förenta stater] föreskrivs att förordning [(EEG) nr 2409/92 av den 23 juli 1992 om biljettpriser och tariffer för lufttrafik (EGT L 240, s. 15; svensk specialutgåva, område 7, volym 4, s. 130)] skall iakttas i fråga om luftfart som förordning nr 2409/92 är tillämplig på. Även om detta initiativ av Konungariket Danmark för att förordning nr 2409/92 skulle kunna fortsätta att tillämpas var lovvärt, gjorde nämligen nämnda medlemsstat sig ändå skyldig till fördragsbrott, eftersom staten inte hade rätt att ensam göra ett sådant åtagande, även om innehållet i det inte strider mot gemenskapsrätten."

80 Rådet har erinrat om att domstolen i det ovannämnda yttrandet 2/91 beaktade en klausul i Internationella arbetsorganisationens konvention nr 170 om säkerhet vid användning av kemiska produkter i arbetslivet enligt vilken organisationens medlemmar får tillämpa mer långtgående interna regler. Desto större anledning finns det att beakta en sådan bestämmelse som den i artikel 54b.1 i Luganokonventionen enligt vilken interna bestämmelser skall tillämpas i stället för bestämmelserna i det tilltänkta avtalet.

- 81 Förenade kungarikets regering exempelvis har framhåvt skillnaden mellan den klausul som avses i domarna i de ovannämnda open skies-målen och den i artikel 54b i Luganokonventionen. I motsats till de mål som gav upphov till nämnda domar, i vilka tillämpningsområdet för det så kallade open skies-avtalet som ingicks år 1995 med Amerikas förenta stater och som kommissionen hade ifrågasatt omfattade gemenskapsbestämmelserna, syftar klausulen i artikel 54b.1 till att bestämma räckvidden för de två regelverken, det vill säga att säkerställa att bestämmelserna i de båda instrumenten reglerar olika företeelser. Såsom den tyska regeringen har anfört hade man lika gärna kunnat använda en annan lagstiftnings-teknik och kunnat utforma mer restriktiva regler för erkännande och verkställighet som endast är tillämpliga på relationerna mellan medlemsstaterna och övriga stater som tillträtt nämnda konvention.
- 82 Parlamentet har i gengäld med hänvisning till domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Danmark hävdade att det inte ankommer på medlemsstaterna att ingå det tilltänkta avtalet, även om en bestämmelse motsvarande artikel 54b i Luganokonventionen skulle införas i det och det inte fanns några motstridigheter mellan avtalet och förordning nr 44/2001.
- 83 Kommissionen har med hänvisning till att blandade avtal oftast innehåller frånskiljandeklausuler hävdade att rådets önskan enligt förhandlingsdirektiven att införa en sådan klausul i det tilltänkta avtalet kan tolkas som ett klumpigt försök att på förhand säkerställa att det tilltänkta avtalet är ett blandat avtal. Kommissionen anser att gemenskapens externa exklusiva behörighet, precis som den rättsliga grunden för en gemenskapsförordning, måste grunda sig på objektiva kriterier som domstolen kan kontrollera, och inte enbart på att en frånskiljandeklausul har införts i det internationella avtalet i fråga. I annat fall skulle lagstiftaren med konstlade medel själv kunna avgöra huruvida gemenskapens behörighet är exklusiv eller inte.
- 84 Kommissionen har ifrågasatt nödvändigheten av en klausul som skall reglera förhållandet mellan bestämmelser genom vilka en inom gemenskapen gällande ordning införs och en internationell konvention vars syfte är att utvidga tillämp-

ningsområdet för denna gemenskapsordning så att tredjeland omfattas härav, något som i kraft av själva sakförhållandet (*ipso facto*) inte borde kunna påverka den befintliga gemenskapsrätten. Eftersom det tilltänkta avtalet omfattar områden på vilka en harmonisering är fullständigt genomförd har fränskiljandeklausulen ingen verkan.

- 85 Kommissionen har understrukt att en fränskiljandeklausul i ett internationellt avtal inom området för internationell privaträtt skiljer sig väsentligt från en vanlig fränskiljandeklausul. Syftet i förevarande fall är inte att säkerställa att förordning nr 44/2001 tillämpas varje gång den är tillämplig, utan att på ett konsekvent sätt avgöra vilka fall som regleras av denna förordning respektive av det tilltänkta avtalet.

— Identiteten mellan bestämmelserna i det tilltänkta avtalet och gemenskapens interna bestämmelser

- 86 Rådet har slutligen undersökt de eventuella följderna av att bestämmelserna i det tilltänkta avtalet och de interna bestämmelserna är identiska. Rådet har härvid beaktat det ställningstagande som generaladvokaten Tizzano gjorde i punkt 72 i sitt förslag till avgörande i de ovannämnda open skies-målen. Generaladvokaten Tizzano ansåg där "... att medlemsstaterna på de områden som omfattas av gemensamma regler inte kan ingå internationella avtal, inte ens om avtalstexten bokstavligen återger innehållet i de gemensamma reglerna eller hänvisar till dessa. Ingåendet av sådana avtal kan nämligen äventyra den enhetliga tillämpningen av gemenskapsrätten [i två olika avseenden]. I första hand eftersom 'upptagningen' av de gemensamma reglerna i avtalen inte tjänar till att ... säkerställa att dessa regler därefter faktiskt tillämpas på ett enhetligt sätt I andra hand eftersom denna 'upptagning' ändock skulle innebära att de gemensamma reglernas art och rättssystem ändrades, [vilket även skulle innebära en] stor och konkret risk för att de skulle [undandras] den kontroll som domstolen utövar med stöd av fördraget."

- 87 Med hänsyn till att de materiella bestämmelserna i de två instrumenten, det vill säga förordning nr 44/2001 och det tilltänkta avtalet, är identiska och att syftet är att utarbeta det tilltänkta avtalet och de interna gemenskapsbestämmelserna parallellt, är det enligt rådet inte uteslutet att gemenskapen är ensam behörig beträffande hela avtalet i fråga.
- 88 Rådet har dock medgett att det förhållandet att bestämmelserna i det tilltänkta avtalet och förordning nr 44/2001 är identiska även skulle kunna betraktas som irrelevant med hänsyn till skillnaderna mellan de områden som avses. Eftersom medlemsstaterna enligt artikel 4.1 i förordning nr 44/2001 är behöriga att avgöra frågan om domstols behörighet när svaranden saknar hemvist i gemenskapen, finns det ingenting som förbjuder dessa stater att "kopiera" bestämmelserna i förordningen i sin egen lagstiftning utan att det påverkar förordningen. Denna tolkning stöds av den tyska, den grekiska, den portugisiska och den finländska regeringen samt av Irland. Den tyska regeringen exempelvis har förklarat att det inte går att sluta sig till att gemenskapen har behörighet endast utifrån en bestämmelsens konkreta avfattning. Tilldelningen av behörigheten avgör vem som bestämmer hur bestämmelsen skall avfattas.
- 89 Parlamentet har med hänvisning till generaladvokaten Tizzanos förslag till avgörande i de ovannämnda open skies-målen slutit sig till att gemenskapen är ensam behörig på området.
- 90 Parlamentet har ifrågasatt rådets uppfattning att identiteten mellan bestämmelserna i det tilltänkta avtalet och förordning nr 44/2001 utesluter alla möjligheter till motstridigheter dem emellan. Det anser dels att frågan om huruvida det finns motstridiga bestämmelser inte är avgörande vid bedömningen av omfattningen av gemenskapens behörighet, dels att tillämpningen av ett sådant avtal kan medföra att vissa bestämmelser i förordningen inte längre är tillämpliga, varför de påverkas av den, trots att bestämmelserna i fråga är identiska.

- 91 Kommissionen anser att syftet med förhandlingarna angående den nya Lugano-konventionen, som helt enkelt är att införa bestämmelser motsvarande de gemensamma bestämmelserna i förordning nr 44/2001 i förhållande till tredjeland, får till följd att gemenskapens behörighet att genomföra dessa förhandlingar med nödvändighet är exklusiv.
- 92 Kommissionen har erinrat om parallellerna och kopplingen mellan Bryssel- och Luganokonventionerna och förklarat att den enda anledningen till att en särskild konvention ingicks var att det var omöjligt att anmoda länder utanför gemenskapen att tillträda en konvention som var grundad på artikel 293 EG och som gav domstolen behörighet. Ett antal mekanismer infördes i syfte att bibehålla en enhetlig tolkning av de två konventionerna.
- 93 Viljan att helt enkelt överföra de gemensamma reglerna till den nya Luganokonventionen utesluter enligt kommissionen en eventuell behörighet för medlemsstaterna, eftersom en sådan skulle vara oförenlig med en enhetlig gemensam marknad och en enhetlig tillämpning av gemenskapsrätten. Det är bara gemenskapen som kan säkerställa att dess egna gemensamma regler är enhetliga när de upphöjs till internationell nivå.
- 94 Parlamentet har som komplement till sina på domstolens rättspraxis grundade argument uppmärksammat domstolen på de juridiska och praktiska problem som i ett vidare perspektiv kan uppstå i samband med ett blandat avtal, i synnerhet vad gäller nödvändigheten av att alla medlemsstater ratificerar avtalet. Kravet på enhetlighet mellan de interna och externa delarna av gemenskapspolitiken vid upprättandet av ett område med frihet, säkerhet och rättvisa har också framhållits.
- 95 Den franska regeringen, som anser att det tilltänkta avtalet inte har någon negativ inverkan på tillämpningen av förordning nr 44/2001 utan i stället stärker den genom

att förordningen blir tillämplig i andra europeiska länder, undrar mot bakgrund av att detta avtal som utöver ett fåtal tredjeländer omfattar samtliga medlemsstater, om inte gemenskapen ensam har rätt att bestämma över sin egen lagstiftning, oberoende av huruvida avtalet i fråga har en negativ eller positiv inverkan på gemenskapslagstiftningen. Medlemsstaterna är fortfarande behöriga att ingå avtal med tredjeländ som inte omfattar samtliga medlemsstater, såvida avtalen i fråga inte påverkar tillämpningen av nämnda förordning. Den franska regeringen anser således att gemenskapen är ensam behörig att ingå det tilltänkta avtalet.

Medlemsstaternas och institutionernas muntliga yttranden

96 För att bereda de medlemsstater som anslutit sig till Europeiska unionen efter dagen för ingivandet av förevarande begäran om yttrande tillfälle att yttra sig över densamma, höll domstolen en muntlig förhandling den 19 oktober 2004. Rådet, den tjeckiska, den danska, den tyska, den grekiska, den spanska, den franska, den nederländska, den polska, den portugisiska och den finländska regeringen, Förenade kungarikets regering, Irland, parlamentet och kommissionen deltog i förhandlingen. Medlemsstaterna och institutionerna behandlade därvid huvudsakligen fyra frågor som domstolen skriftligen anmodat medlemsstaterna och institutionerna att besvara vid denna förhandling. Frågorna rörde följande:

- Betydelsen av ordalydelsen i artiklarna 61 EG och 65 EG, i synnerhet uttrycket "behövs för att den inre marknaden skall fungera väl" i artikel 65 EG.
- Betydelsen av frågan i vilken omfattning en medlemsstat har rätt att förhandla om till exempel ett bilateralt avtal med tredjeländ som reglerar de frågor som behandlas i förordning nr 44/2001, utan att nödvändigtvis anta samma kriterier som dem som anges däri.

- Möjligheten att göra åtskillnad mellan bestämmelserna om domstols behörighet och dem som rör erkännande och verkställighet av domar.

- Det eventuella behovet av att utveckla eller klargöra befintlig rättspraxis.

Domstolens första fråga

- ⁹⁷ Den tyska regeringen anser, med stöd av den franska regeringen, parlamentet och kommissionen, att ordalydelsen i artiklarna 61 EG och 65 EG, och i synnerhet uttrycket "behövs för att den inre marknaden skall fungera väl" i artikel 65 EG, inte har någon betydelse annat än för bedömningen av huruvida gemenskapen har utövat sin interna behörighet på ett korrekt sätt när den antog förordning nr 44/2001. Enligt den tyska regeringen skall alla interna gemenskapsrättsakter som antas med stöd av artikel 65 EG uppfylla detta villkor. Det krävs emellertid inte att även det tilltänkta avtalet "behövs för att den inre marknaden skall fungera väl" för att gemenskapen skall ha extern behörighet på det område som regleras av denna förordning. Den externa behörigheten beror helt enkelt på i vilken utsträckning ett sådant avtal påverkar eller ändrar tillämpningsområdet för interna gemenskapsbestämmelser. Den franska regeringen anser att den rättspraxis som följer av domen i det ovannämnda målet AETR skulle omintetgöras om gemenskapen skulle sakna behörighet att ingå internationella avtal på grund av att det i artikel 65 EG enbart hänvisas till åtgärder som behövs för att den inre marknaden skall fungera väl.
- ⁹⁸ Förenade kungarikets regering däremot anser med stöd av flera andra regeringar att redan ordalydelsen i artikel 65 EG avgränsar räckvidden av och styrkan hos de interna gemenskapsbestämmelserna. Ordalydelsen visar i synnerhet att förordning

nr 44/2001 inte kan ha lett till en fullständig harmonisering av medlemsstaternas bestämmelser om behörighetskonflikter. Även om flera bestämmelser i denna förordning kan anses ha en viss extern räckvidd, såsom bland annat den allmänna behörighetsregel som är tillämplig på svarande med hemvist i unionen, är det av avgörande betydelse att dessa regler ingår i en intern rättsakt som syftar till att lösa behörighetskonflikter mellan domstolarna i unionens medlemsstater. Med beaktande av den interna räckvidden av artiklarna 61 EG och 65 EG, kan dessa inte utgöra rättslig grund för en fullständig reglering av gemenskapens internationella behörighet.

- 99 Vidare har den tjeckiska regeringen, med stöd av den grekiska, den spanska och den finländska regeringen, anfört att ordalydelsen i artiklarna 61 EG och 65 EG tyder på att gemenskapens interna behörighet begränsas av ett krav på att åtgärderna i fråga skall vara nödvändiga för att det särskilda målet att genomföra en väl fungerande inre marknad skall uppnås. Gemenskapens externa behörighet bör följaktligen begränsas på samma sätt. Den finländska regeringen anser dessutom att man i Luganokonventionens fall, med hänsyn till att konventionsstater utanför unionen inte berörs av upprättandet av ett område med frihet, säkerhet och rättvisa, eller ens genomförandet av den inre marknaden, svårligen kan utgå ifrån att det tilltänkta avtalet är nödvändigt för att den inre marknaden skall fungera väl.

Domstolens andra fråga

- 100 Beträffande betydelsen av frågan i vilken utsträckning en medlemsstat kan förhandla med tredjeland om till exempel ett bilateralt avtal som reglerar de frågor som behandlas i förordning nr 44/2001, utan att nödvändigtvis anta samma kriterier som dem som anges däri, anser parlamentet och merparten av de regeringar som avgett yttranden till domstolen att den enda relevanta frågan är huruvida de skyldigheter som följer av det bilaterala avtalet omfattas av förordningens tillämpningsområde eller inte. Det är således irrelevant om avtalet innehållsmässigt överensstämmer med gemenskapsbestämmelserna eller inte.

- 101 De anser att denna typ av bilaterala avtal således bör avfattas med stor eftertanke så att avtalsbestämmelserna inte berör områden som regleras av förordning nr 44/2001, vilket kan ske med hjälp av en frånskiljandeklausul. Den tyska, den grekiska och den finländska regeringen har hävdad att förekomsten av en sådan klausul är av avgörande betydelse. Kommissionen anser däremot att redan förekomsten av en frånskiljandeklausul utgör ett klart bevis på att avtalet har en sådan inverkan som avses i domen i det ovannämnda målet AETR.
- 102 Den spanska regeringen har under förhandlingen anfört att en medlemsstat bibehåller sin rätt att ingå avtal med tredjeland på andra områden än de som regleras av förordning nr 44/2001. Den har beträffande avtal på de områden som omfattas av nämnda förordning bett domstolen att nyansera sin rättspraxis och har till stöd härför gjort gällande att vissa medlemsstater kan ha ett särskilt intresse av att förhandla med tredjeland på dessa områden, med hänsyn till geografisk närhet eller till att det föreligger historiska band mellan de två berörda staterna.
- 103 Parlamentet anser att valet i ett bilateralt avtal mellan en medlemsstat och ett tredjeland av ett annat anknytningskriterium än svarandens hemvist, som är det kriterium som används i förordning nr 44/2001, med nödvändighet påverkar sistnämnda förordning. Ett bilateralt avtal i vilket nationalitetskriteriet används är således oförenligt med förordningen, eftersom två skilda domstolar blir behöriga beroende på vilken rättsakt som tillämpas och vilket kriterium som används.

Domstolens tredje fråga

- 104 Flera regeringar, bland annat den tjeckiska, den tyska, den grekiska, den portugisiska och den finländska regeringen, har hävdad att det är nödvändigt att göra åtskillnad mellan de bestämmelser som rör domstolars behörighet och dem som rör erkännande och verkställighet av domar. Den finländska regeringen anser till

exempel att det av systematiken i förordning nr 44/2001 följer att det kapitel som rör domstols behörighet och det som rör erkännande och verkställighet av domar saknar samband med varandra. Det handlar således om två skilda och självständiga regleringar som har införts i ett och samma rättsinstrument.

- 105 Den spanska regeringen anser däremot att det inte bör göras någon sådan åtskillnad. Vissa delar av de två tillämpningsområdena för nämnda bestämmelser omfattas nämligen inte av gemenskapsrätten. De två kategorierna av bestämmelser måste dessutom anses utgöra en sammanhållen enhet mot bakgrund av att syftet med förordning nr 44/2001 är att förenkla förfarandet i fråga om erkännande och verkställighet av domar.
- 106 Parlamentet och kommissionen anser med stöd av ett liknande resonemang att det saknas skäl för att dela upp det tilltänkta avtalet i två skilda delar och slå fast att gemenskapen har exklusiv behörighet med avseende på den ena och delad behörighet med avseende på den andra. Kommissionen anser att alla förenklingar i fråga om erkännande och verkställighet av domar, både de som har genomförts genom förordning nr 44/2001 och de som följer av Luganokonventionen, bygger på att behörighetsreglerna har harmoniserats och att det ömsesidiga förtroendet mellan medlemsstaterna är så pass stort att domstolar i den stat i vilken domen görs gällande inte i varje enskilt fall skall behöva pröva huruvida domstolen i ursprungsstaten var behörig. Med den utgångspunkten kan inte bestämmelserna om domstols behörighet skiljas från bestämmelserna om erkännande och verkställighet av domar.

Domstolens fjärde fråga

- 107 Beträffande det eventuella behovet av att utveckla eller klargöra befintlig rättspraxis önskar en stor majoritet av de regeringar som avgett yttranden till domstolen ett

klargörande av den rättspraxis som följer av domen i det ovannämnda målet AETR. Regeringarna i fråga har dessutom uttryckt sitt stöd för den ståndpunkt som Förenade kungariket har gett uttryck för i sitt skriftliga yttrande, nämligen att det finns anledning att ompröva ett av de kriterier som uppställts i denna rättspraxis. Det kriterium som avses är det som rör den situationen att de internationella åtagandena avser ett område som redan "i stor utsträckning" regleras av gemensamma bestämmelser. Den spanska regeringen anser till exempel att domstolen bör vara extremt försiktig med att tillämpa läran om implicit extern behörighet i förevarande fall. Denna har utvecklats i mål angående ekonomiska frågor i vilka de tillämpliga kriterierna skiljer sig avsevärt från dem som är tillämpliga på privaträttens område. Enligt Irland krävs det en fullständig harmonisering för att det skall kunna fastställas att det föreligger en implicit extern behörighet.

108 Den franska regeringen och kommissionen anser däremot att gemenskapen har en exklusiv behörighet till följd av att den nya Luganokonventionen syftar till att utvidga tillämpningsområdet för det samarbete som har inrättats genom förordning nr 44/2001 till att även omfatta tredjeland.

109 Vad slutligen gäller betydelsen av den omständigheten att det tilltänkta avtalet syftar till att återge innehållet i gemenskapsbestämmelserna har de flesta regeringarna hävdat att ingenting förbjuder medlemsstaterna att överföra innehållet i gemenskapsbestämmelserna till sina internationella åtaganden, när gemenskapen saknar extern behörighet på området. Den centrala frågan är huruvida det tilltänkta avtalet kan inverka på de interna gemenskapsbestämmelserna och inte huruvida behörigheterna som sådana är parallella.

Domstolens ställningstagande

Huruvida begäran kan tas upp till prövning

110 Rådets begäran om yttrande rör frågan huruvida gemenskapen har exklusiv eller delad behörighet att ingå den nya Luganokonventionen.

- 111 Rådet är en av de institutioner som avses i artikel 300.6 EG. Syftet med det tilltänkta avtalet och de stora dragen i detta har beskrivits tillräckligt utförligt i enlighet med de krav som fastslagits i rättspraxis (yttrande 1/78 av den 4 oktober 1979, REG 1979, s. 2871, punkt 35, svensk specialutgåva, volym 4, s. 527, och det ovannämnda yttrandet 2/94, punkterna 10–18).
- 112 Enligt domstolens fasta rättspraxis kan ett yttrande inhämtas från domstolen i frågor som rör kompetensfördelningen mellan gemenskapen och medlemsstaterna i fråga om ingående av ett bestämt avtal med tredjeland (se senast det ovannämnda yttrandet 2/00, punkt 3). Artikel 107.2 i rättegångsreglerna ger stöd för denna tolkning.
- 113 Av det anförda följer att begäran kan prövas.

Domstolens prövning

Gemenskapens behörighet att ingå internationella avtal

- 114 Det är inte nödvändigt att det i fördraget uttryckligen föreskrivs att gemenskapen skall vara behörig att ingå ett internationellt avtal för att så skall vara fallet. En sådan behörighet kan även följa implicit av andra bestämmelser i fördraget och av rättsakter som antagits av gemenskapens institutioner med stöd av dessa bestämmelser (se domen i det ovannämnda målet AETR, punkt 16). Domstolen har vidare slagit fast att när institutionerna i gemenskapsrätten har givits interna befogenheter för att förverkliga ett bestämt mål, har gemenskapen behörighet att göra de för detta ändamål nödvändiga internationella åtagandena, även i avsaknad av en uttrycklig bestämmelse härom (de ovannämnda yttrandena 1/76, punkt 3, och 2/91, punkt 7).

- 115 Gemenskapen kan ha exklusiv behörighet eller en med medlemsstaterna delad behörighet att göra sådana åtaganden. Domstolen har i fråga om gemenskapens exklusiva behörighet klargjort att de fall som avses i det ovannämnda yttrandet 1/76 är sådana där den interna behörigheten endast kan utövas effektivt om den utövas samtidigt med den externa behörigheten (se de ovannämnda yttrandena 1/76, punkterna 4 och 7, och 1/94, punkt 85), och där det sålunda är nödvändigt att ingå ett internationellt avtal för att förverkliga mål i fördraget som inte kan uppnås genom att autonoma regler fastställs (se bland annat domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Danmark, punkt 57).
- 116 I punkt 17 i domen i det ovannämnda målet AETR fastställde domstolen principen att, när gemenskapen har antagit gemensamma regler, medlemsstaterna inte längre skall anses ha rätt att vare sig individuellt eller ens gemensamt ingå avtal med tredjeländ om förpliktelser som kan inverka på dessa bestämmelser. Gemenskapen har även i det fallet exklusiv behörighet att ingå de internationella avtalen.
- 117 Denna princip är i förevarande fall relevant för bedömningen av huruvida gemenskapens externa behörighet är exklusiv eller inte.
- 118 I punkt 11 i det ovannämnda yttrandet 2/91 fastställde domstolen att nämnda princip även var tillämplig när bestämmelser antagits på områden som inte omfattas av någon gemensam politik och i synnerhet på områden där det finns bestämmelser om harmonisering.
- 119 Domstolen har erinrat om att medlemsstaterna enligt artikel 10 EG är ålagda att på alla områden som svarar mot fördragets mål underlätta fullgörandet av gemenskapens uppgifter och att avstå från varje åtgärd som kan äventyra att fördragets mål uppnås (det ovannämnda yttrandet 2/91, punkt 10).

- 120 När domstolen tog ställning till del III i Internationella arbetsorganisationens konvention nr 170 om säkerhet vid användning av kemiska produkter i arbetslivet, som avsåg ett område som redan i stor utsträckning reglerades av gemenskapsbestämmelser, beaktade den att dessa bestämmelser gradvis hade antagits under mer än 25 år med sikte på en allt fullständigare harmonisering för att dels undanröja sådana handelshinder som följer av skillnaderna mellan medlemsstaternas lagstiftningar, dels säkerställa skyddet av befolkningen och miljön. Domstolen ansåg att den delen av konventionen kunde påverka dessa gemenskapsbestämmelser och att medlemsstaterna därför inte kunde göra dessa åtaganden utanför gemenskapens ramar (det ovannämnda yttrandet 2/91, punkterna 25 och 26).
- 121 I det ovannämnda yttrandet 1/94 och i domarna i de ovannämnda open skies-målen räknade domstolen upp tre fall i vilka gemenskapen har exklusiv behörighet. Dessa tre fall, som återges i punkt 45 ovan och som har varit föremål för omfattande diskussioner i samband med förevarande begäran om yttrande, är emellertid endast exempel som formulerats utifrån de särskilda fall som domstolen har haft att pröva.
- 122 Domstolen har nämligen i mycket mer allmänna ordalag fastställt att gemenskapen har exklusiv behörighet, bland annat när ett avtal som ingåtts av en medlemsstat är oförenligt med kravet på en enhetlig gemensam marknad och en enhetlig tillämpning av gemenskapsrätten (domen i det ovannämnda målet AETR, punkt 31) eller när de befintliga gemenskapsrättsakterna är av en sådan beskaffenhet att alla avtal på området med nödvändighet inverkar på gemenskapsbestämmelserna i den mening som avses i domen i det ovannämnda målet AETR, vilket är fallet exempelvis då gemenskapsrättsakterna innehåller bestämmelser om hur tredjelandmedborgare skall behandlas eller genom vilka en fullständig harmonisering genomförs på ett visst område (se, för ett liknande resonemang, det ovannämnda yttrandet 1/94, punkterna 95 och 96, och domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Danmark, punkterna 83 och 84).

- 123 Däremot har domstolen inte ansett att gemenskapen har exklusiv behörighet när ett internationellt avtal inte kan förhindra att medlemsstaterna tillämpar gemenskapsrätten fullt ut, på grund av att såväl gemenskapsbestämmelserna som bestämmelserna i avtalet har karaktären av minimikrav (det ovannämnda yttrandet 2/91, punkt 18). Domstolen har inte heller ansett att gemenskapen med nödvändighet har exklusiv behörighet när det finns en risk att bilaterala avtal snedvrider tjänsteflödet på den inre marknaden. Domstolen anförde att fördraget inte hindrar att institutionerna, i de gemensamma regler de antar, föreskriver samordnade åtgärder gentemot tredjeland eller vilken hållning medlemsstaterna skall inta gentemot omvärlden (det ovannämnda yttrandet 1/94, punkterna 78 och 79, och domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Danmark, punkterna 85 och 86).
- 124 Domstolen påpekar i det sammanhanget att gemenskapen inte har annat än tilldelade befogenheter och att en eventuell behörighet som, till yttermera visso, inte uttryckligen framgår av fördraget och som är exklusiv måste grundas på en konkret bedömning av förhållandet mellan det tilltänkta avtalet och gällande gemenskapsrätt, av vilken det framgår att ingåendet av ett sådant avtal kan inverka på gemenskapsbestämmelserna.
- 125 I vissa fall kan det redan vid en jämförande bedömning av de områden som omfattas av såväl gemenskapsbestämmelserna som det tilltänkta avtalet stå klart att all eventuell inverkan på gemenskapsbestämmelserna är utesluten (de ovannämnda yttrandena 1/94, punkt 103, 2/92, punkt 34, och 2/00, punkt 46).
- 126 Det är emellertid inte nödvändigt att det föreligger en total överensstämmelse mellan det område som omfattas av det internationella avtalet och det som omfattas av gemenskapsrätten. Vid bedömningen av huruvida det kriterium som framgår av orden "ett område som redan i stor utsträckning regleras av ... gemenskapsbestämmelser" (det ovannämnda yttrandet 2/91, punkterna 25 och 26) är uppfyllt, skall inte bara räckvidden av reglerna i fråga beaktas utan även deras beskaffenhet och innehåll. Vidare är det viktigt att ta hänsyn till inte bara nu gällande gemenskapsrätt på området utan även till gemenskapsrättens möjliga utveckling, när denna kan förutses vid bedömningen (se, för ett liknande resonemang, det ovannämnda yttrandet 2/91, punkt 25).

- 127 Att inte bara omfattningen av det område som omfattas utan även beskaffenheten hos och innehållet i gemenskapsbestämmelserna skall beaktas har även kommit till uttryck i domstolens rättspraxis, till vilken det hänvisas i punkt 123 ovan, enligt vilken det förhållandet att såväl gemenskapsbestämmelserna som bestämmelserna i det internationella avtalet har karaktären av minimikrav kan leda till slutsatsen att avtalet inte har någon inverkan på gemenskapsrätten, även om gemenskapsbestämmelserna och bestämmelserna i avtalet omfattar samma område.
- 128 Slutligen är det, för att bevara gemenskapsrättens fulla verkan, nödvändigt att säkerställa en enhetlig och koherent tillämpning av gemenskapsbestämmelserna och se till att det system som inrättas genom dem fungerar väl.
- 129 Ett eventuellt initiativ i syfte att undvika motstridigheter mellan gemenskapsrätten och det tilltänkta avtalet påverkar inte skyldigheten att, innan avtalet ingås, bedöma dess eventuella inverkan på gemenskapsbestämmelserna (se bland annat, för ett liknande resonemang, det ovannämnda yttrandet 2/91, punkt 25, och domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Danmark, punkterna 101 och 105).
- 130 Att ett avtal innehåller en så kallad frånskiljandeklausul, enligt vilken det aktuella avtalet inte skall inverka på medlemsstaternas tillämpning av relevanta gemenskapsbestämmelser, utgör ingen garanti för att gemenskapsbestämmelserna, genom att tillämpningsområdet för vardera rättsakten avgränsas, inte påverkas av bestämmelserna i avtalet, utan kan tvärtom uppfattas som ett tecken på att avtalet har en inverkan på dessa regler. Bestämmelser som syftar till att helt förhindra normkonflikter vid genomförandet av avtalet är inte i sig ett avgörande kriterium vid bedömningen av huruvida gemenskapen har exklusiv behörighet att ingå detta avtal eller om det är medlemsstaterna som är behöriga, en fråga som måste besvaras innan avtalet ingås (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Danmark, punkt 101).

- 131 Den rättsliga grund på vilken de gemenskapsrättsliga bestämmelserna har antagits, i förevarande fall bland annat kravet i artikel 65 EG på att bestämmelserna skall behövas för att den inre marknaden skall fungera väl, saknar i sig betydelse för bedömningen av huruvida ett internationellt avtal påverkar gemenskapsbestämmelser. Den rättsliga grunden för en intern reglering avgörs nämligen av regleringens huvudsakliga innehåll, medan den bestämmelse vars eventuella inverkan är under bedömning kan utgöra en underordnad beståndsdel av denna reglering. Syftet med gemenskapens exklusiva behörighet är särskilt att upprätthålla gemenskapsrättens verkan och säkerställa att de system som införts genom gemenskapsbestämmelserna fungerar väl, oberoende av de eventuella begränsningar som följer av den fördragsbestämmelse med stöd av vilken institutionerna har antagit sådana bestämmelser.
- 132 När ett internationellt avtal innehåller bestämmelser som kräver en harmonisering av medlemsstaternas lagar och andra författningar på ett område där fördraget inte ger behörighet att genomföra en sådan harmonisering, saknar gemenskapen den behörighet som krävs för att ingå detta avtal. Dessa begränsningar i gemenskapens externa behörighet rör själva existensen av denna behörighet och inte frågan om huruvida den är exklusiv.
- 133 Det framgår av det ovan anförda att det för prövningen av huruvida gemenskapen är behörig att ingå ett internationellt avtal och huruvida denna behörighet är exklusiv krävs en helhetsbedömning i varje enskilt fall. Vid denna skall inte bara det område som omfattas av såväl gemenskapsbestämmelserna som bestämmelserna i det tilltänkta avtalet, i den mån de är kända, beaktas, utan även beskaffenheten och innehållet i dessa regler och bestämmelser. Syftet med detta är att säkerställa att avtalet inte inverkar menligt på den enhetliga tillämpningen av gemenskapsbestämmelserna och att de system som inrättats genom dessa bestämmelser fungerar väl.

Gemenskapens behörighet att ingå den nya Luganokonventionen

- 134 Begäran om yttrande rör inte frågan huruvida gemenskapen är behörig att ingå det tilltänkta avtalet, utan huruvida dess behörighet är exklusiv eller delad. Det räcker

härvid att konstatera att gemenskapen redan har antagit interna regler om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område, nämligen förordning nr 44/2001, som antagits med stöd av artiklarna 61 c EG och 67.1 EG, liksom särskilda bestämmelser på enskilda rättsområden, såsom avdelning X i förordning nr 40/94 eller artikel 6 i direktiv 96/71.

135 Förordning nr 44/2001 antogs i syfte att i förhållandet mellan medlemsstaterna, med undantag för Konungariket Danmark, ersätta Brysselkonventionen. Förordningen är tillämplig på privaträttens område inom de gränser som följer av dess tillämpningsområde enligt artikel 1 i förordningen. Eftersom syftet med och bestämmelserna i förordningen till stora delar överensstämmer med konventionens, kommer nedan när så behövs att hänvisas till domstolens tolkning av denna konvention.

136 Det tilltänkta avtalet är avsett att ersätta Luganokonventionen, som enligt skäl 5 i förordning nr 44/2001 är en "parallellkonvention till Brysselkonventionen".

137 Även om såväl den text som översynen av de två ovannämnda konventionerna har resulterat i som förhandlingsdirektiven till den nya Luganokonventionen är kända, är det osäkert vilken lydelse den slutgiltiga texten kommer att ha.

138 Såväl förordning nr 44/2001 som det tilltänkta avtalet består i huvudsak av två delar. Avtalets första del innehåller regler om domstols behörighet motsvarande dem i kapitel II i förordning nr 44/2001 och de särskilda bestämmelser som det hänvisas till ovan i punkt 134. Den andra delen innehåller regler om erkännande och

verkställighet av domar motsvarande dem i kapitel III i förordning nr 44/2001. Dessa två delar kommer att prövas var för sig.

— Reglerna om domstols behörighet

- 139 En regel om domstols behörighet har till syfte att i ett konkret fall fastställa vilken domstol som är behörig att avgöra en tvist. Regeln innehåller därför ett kriterium som gör det möjligt att "anknyta" målet till en behörig domstol. Anknytningskriterierna varierar, oftast beroende på föremålet för tvisten. De kan emellertid även bestämmas av datumet för väckande av talan, egenskaper hos käranden eller svaranden eller någon annan grund, vilken som helst.
- 140 Mångfalden hos de anknytningskriterier som används i olika rättsordningar leder till konflikter mellan behörighetsreglerna. Sådana konflikter kan lösas genom uttryckliga bestämmelser i domstolslandets lag eller genom tillämpning av allmänna principer som är gemensamma för flera rättsordningar. Det förekommer även att käranden har en lagstadgad rätt att välja mellan flera domstolar vars behörighet avgörs utifrån flera olika anknytningskriterier.
- 141 Härav framgår att en internationell lagstiftning som innehåller regler för att lösa konflikter mellan olika behörighetsregler som i olika rättsordningar har utarbetats med användning av skilda anknytningskriterier kan utgöra ett synnerligen komplext system, som för att vara koherent måste vara så heltäckande som möjligt. Minsta

lucka i dessa regler kan nämligen leda till att flera domstolar har konkurrerande behörighet att avgöra en och samma tvist. Det kan även leda till en total avsaknad av domstolsskydd, om inte någon domstol kan anses behörig att avgöra en sådan tvist.

142 I de internationella avtal som medlemsstaterna eller gemenskapen ingår med tredjeland föreskrivs i sådana regler om konkurrerande behörighet med nödvändighet behörighetskriterier för inte bara tredjelands domstolar, utan även för medlemsstaternas. Således omfattar dessa regler områden som regleras av förordning nr 44/2001.

143 Denna förordning, närmare bestämt dess kapitel II, har till syfte att skapa enhetliga regler om domstols behörighet på privaträttens område, inte bara med avseende på tvister inom gemenskapen, utan även med avseende på dem med anknytning till ett tredjeland. Syftet är att undanröja de hinder för den inre marknads funktion som kan följa av att de nationella lagstiftningarna på detta område skiljer sig åt (se skäl 2 i förordning nr 44/2001 och, beträffande Brysselkonventionen, dom av den 1 mars 2005 i mål C-281/02, Owusu, REG 2005, s. I-1383, punkt 34).

144 Förordningen innehåller en samling bestämmelser som bildar ett övergripande system som är tillämpligt inte bara på relationerna mellan olika medlemsstater, vad gäller förfaranden som har anhängiggjorts vid domstolar i olika medlemsstater eller domar som har meddelats i en medlemsstat och som skall erkännas och verkställas i en annan medlemsstat, utan även på relationerna mellan en medlemsstat och tredjeland.

145 Domstolen har beträffande Brysselkonventionen slagit fast att behörighetsreglerna endast är tillämpliga på tvister med utländsk anknytning, och att rättsförhållandets internationella karaktär inte nödvändigtvis måste bestå i att flera konventionsstater berörs, till följd av saken i målet eller parternas respektive hemvist, för att artikel 2 i Brysselkonventionen skall vara tillämplig. En tvist som berör dels en konventions-

stat, dels ett tredjeland, till exempel med anledning av att käranden eller svaranden har hemvist i den förstnämnda staten och de omtvistade omständigheterna ägde rum i den sistnämnda, är också av internationell karaktär. En sådan tvist ger nämligen upphov till frågor i konventionsstaten vad gäller fastställandet av den internationella behörigheten för domstolar. Ett av syftena med Brysselkonventionen är just att besvara sådana frågor, vilket framgår av tredje skälet i dess ingress (domen i det ovannämnda målet Owusu, punkterna 25 och 26).

146 Domstolen har vidare konstaterat att Brysselkonventionens bestämmelser om exklusiv behörighet och om uttryckliga avtal om domstols behörighet är tillämpliga på rättsförhållanden som involverar endast en konventionsstat och ett eller flera tredjeländer (domen i det ovannämnda målet Owusu, punkt 28). Vidare har den med avseende på bestämmelserna i Brysselkonventionen om litispens och mål som har samband med varandra samt om erkännande och verkställighet, vilka rör förfaranden som har anhängiggjorts vid domstolar i olika konventionsstater eller domar som har meddelats i en konventionsstat och som skall erkännas och verkställas i en annan konventionsstat, funnit att sådana tvister och domar kan vara av internationell karaktär till följd av att en konventionsstat och ett tredjeland är inblandade och att detta kan leda till att den allmänna behörighetsregeln i artikel 2 i Brysselkonventionen skall tillämpas (domen i det ovannämnda målet Owusu, punkt 29).

147 Domstolen konstaterar att förordning nr 44/2001 innehåller bestämmelser som reglerar dess relation till övriga befintliga och framtida gemenskapsbestämmelser. Således föreskrivs i dess artikel 67 att den inte skall påverka tillämpningen av de bestämmelser som, på särskilda områden, reglerar domstols behörighet eller erkännande eller verkställighet av domar och som finns i gemenskapsrättsakter eller i nationell lagstiftning som harmoniserats för att genomföra sådana rättsakter. I artikel 71.1 i nämnda förordning föreskrivs att förordningen inte heller skall inverka på konventioner som har samma syfte som ovannämnda bestämmelser och som medlemsstaterna redan har tillträtt. Det framgår av artikel 71.2 a att förordningen inte utgör hinder för en domstol i en medlemsstat som har tillträtt en sådan

konvention att förklara sig behörig i enlighet med den konventionen, även om svaranden har hemvist i en medlemsstat som inte har tillträtt nämnda konvention.

148 Mot bakgrund av den övergripande och koherenta karaktären på det lagvalssystem vid behörighetskonflikter som har utarbetats i förordning nr 44/2001, skall dess artikel 4.1, vari anges att "[o]m svarande inte har hemvist i en medlemsstat bestäms domstolarnas behörighet i varje medlemsstat i enlighet med den medlemsstatens lagstiftning, om inte annat följer av bestämmelserna i artiklarna 22 och 23", tolkas så, att den ingår i det system som har införts genom denna förordning, eftersom den reglerar situationen i fråga genom hänvisning till lagstiftningen i den medlemsstat där talan har anhängiggjorts.

149 Även om det antas att denna hänvisning till berörd nationell lagstiftning skulle kunna grunda behörighet för medlemsstaterna att ingå ett internationellt avtal, konstaterar domstolen att det enda användbara kriteriet enligt nämnda artikel 4.1 är svarandens hemvist, såvida inte artiklarna 22 och 23 i förordningen är tillämpliga.

150 Även om det tilltänkta avtalet skulle följa regeln i artikel 4.1 i förordning nr 44/2001 kan detta ändå komma i konflikt med andra bestämmelser i denna förordning. För en juridisk person som är svarande i en tvist och som inte har hemvist i en medlemsstat kan detta avtal, genom användning av kriteriet svarandens hemvist, komma i konflikt med förordningens bestämmelser om filialer, agenturer eller andra etableringsformer som inte utgör juridiska personer, såsom artikel 9.2 om försäkringstvister, artikel 15.2 om konsumenttvister och artikel 18.2 om tvister vid anställningsavtal.

- 151 Av en prövning utifrån enbart förordning nr 44/2001 följer således, mot bakgrund av den övergripande och koherenta karaktären på det lagvalssystem vid behörighetskonflikter som föreskrivs däri, att alla internationella avtal som inför ett övergripande lagvalssystem av det slag som inrättats genom denna förordning kan påverka dessa behörighetsregler. Det finns trots det anledning att fullfölja prövningen genom en analys av det tilltänkta avtalet, för att kontrollera om avtalet ger stöd för denna slutsats.
- 152 Den nya Luganokonventionen har samma syfte som förordning nr 44/2001, men dess territoriella tillämpningsområde är större. Systematiken i konventionen är densamma som den i förordning nr 44/2001, bland annat genom att samma behörighetsregler används, vilket enligt majoriteten av de regeringar som avgett yttranden till domstolen säkerställer enhetligheten mellan de två rättsinstrumenten och således förhindrar att gemenskapsbestämmelserna påverkas av denna konvention.
- 153 Även om det förhållandet att syftet med och lydelsen i gemenskapsbestämmelserna och bestämmelserna i det tilltänkta avtalet är identiska utgör en omständighet som skall beaktas vid bedömningen av huruvida nämnda bestämmelser påverkas av detta avtal, innebär inte detta automatiskt att det inte föreligger någon sådan påverkan. Den koherens som följer av att likadana behörighetsregler tillämpas är inte liktydig med avsaknad av påverkan. Tillämpningen av en behörighetsregel i det tilltänkta avtalet kan nämligen leda till att en annan domstol förklaras behörig än den som hade förklarats behörig med stöd av bestämmelserna i förordning nr 44/2001. Eftersom den nya Luganokonventionen innehåller artiklar som är identiska med artiklarna 22 och 23 i förordning nr 44/2001 kan den leda till att en domstol i tredjeland som är konventionsstat förklaras behörig, trots att svaranden har hemvist i en medlemsstat. I avsaknad av konventionen hade medlemsstatens domstol varit behörig, medan det, med konventionen, är tredjelandets domstol som är behörig.
- 154 Den nya Luganokonventionen innehåller en frånskiljandeklausul som är analog med den i artikel 54b i den nuvarande konventionen. Såsom redan har anförts i punkt 130 ovan gör inte en sådan klausul, vars syfte är att förhindra alla konflikter vid tillämpningen av de två rättsinstrumenten, det möjligt att besvara den fråga som

måste avgöras innan det tilltänkta avtalet ingås, nämligen huruvida gemenskapen har exklusiv behörighet att ingå det. En sådan klausul kan tvärtom uppfattas som en indikation på att det föreligger en risk för att avtalets bestämmelser kommer att påverka gemenskapsbestämmelserna.

155 Såsom kommissionen har anfört är en frånskiljandeklausul i ett internationellt avtal på privaträttens område dessutom av speciellt slag och den skiljer sig från en vanlig frånskiljandeklausul. Syftet i förevarande fall är inte att se till att förordning nr 44/2001 tillämpas varje gång det är möjligt, utan att på ett enhetligt sätt reglera relationen mellan denna förordning och den nya Luganokonventionen.

156 I artikel 54b.2 a och b i Luganokonventionen föreskrivs dessutom undantag från frånskiljandeklausulen i artikel 54b.1.

157 I artikel 54b.2 a i Luganokonventionen föreskrivs att denna konvention alltid skall tillämpas om svaranden har hemvist i en konventionsstat som inte är medlem i Europeiska unionen. Men när, exempelvis, svaranden är en juridisk person som har en filial, agentur eller annan etablering som inte är en juridisk person i en medlemsstat kan denna bestämmelse påverka tillämpningen av förordning nr 44/2001, bland annat tillämpningen av artikel 9.2 om försäkringstvister, artikel 15.2 om konsumenttvister och artikel 18.2 om tvister avseende anställningsavtal.

158 Detta gäller även de övriga två undantagen från frånskiljandeklausulen i Luganokonventionen, det vill säga det undantag som föreskrivs i artikel 54b.2 a *in fine*, när en domstol i en konventionsstat som inte är medlem i Europeiska unionen har

behörighet enligt artiklarna 16 och 17 i denna konvention, som rör fall av exklusiv behörighet respektive avtal om domstols behörighet, och det undantag som anges i artikel 54b.2 b i fråga om litispensens eller mål som har samband med varandra enligt bestämmelserna i artiklarna 21 och 22, och talan väcks i en konventionsstat som inte är medlem i Europeiska unionen och i en konventionsstat som är medlem däri. En tillämpning av nämnda konvention i dessa undantagsfall kan förhindra en tillämpning av behörighetsreglerna i förordning nr 44/2001.

159 Vissa regeringar, däribland den portugisiska, har hävdat att dessa få undantag inte kan omintetgöra medlemsstaternas behörighet att ingå det tilltänkta avtalet, eftersom denna skall bedömas utifrån avtalets huvudbestämmelser. Irland har gjort gällande att det är tillräckligt att gemenskapen ensam förhandlar om bestämmelsen rörande dessa undantag, medan medlemsstaterna behåller sin behörighet att förhandla om övriga bestämmelser i nämnda avtal.

160 Såsom redan har anförts i punkterna 151–153 ovan kan emellertid huvudbestämmelserna i det tilltänkta avtalet påverka den övergripande och koherenta karaktären på behörighetsreglerna i förordning nr 44/2001. Såväl undantagen från frånskiljandeklausulen som nödvändigheten av att gemenskapen deltar i förhandlingarna, såsom Irland har föreslagit, är inget annat än tecken på att gemenskapsbestämmelser under vissa omständigheter kan komma att påverkas.

161 Det framgår av analysen av behörighetsreglerna i den nya Luganokonventionen att dessa påverkar den enhetliga och koherenta tillämpningen av gemenskapsbestämmelserna om domstols behörighet samt påverkar funktionen hos det system som de sistnämnda inrättar.

— Reglerna om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område

162 Merparten av de regeringar som avgett yttranden till domstolen har hävdad att bestämmelserna om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område kan särskiljas från behörighetsreglerna, vilket påstås föranleda en annan bedömning av det tilltänkta avtalets inverkan på gemenskapbestämmelserna. Det hävdas att tillämpningsområdet för förordning nr 44/2001 är begränsat med hänsyn till att endast domar meddelade i andra medlemsstater erkänns, och att avtal som har ett annat tillämpningsområde, för att de avser domar meddelade "utanför gemenskapen", inte kan påverka gemenskapsbestämmelserna.

163 Såsom andra regeringar, parlamentet och kommissionen har hävdad utgör emellertid reglerna om domstols behörighet respektive de om erkännande och verkställighet av domar i förordning nr 44/2001 inte avgränsade och fristående regelsamlingar, utan är nära förbundna med varandra. Såsom kommissionen har påpekat under förhandlingen motiveras det förenklade förfarande i fråga om erkännande och verkställighet som föreskrivs i artikel 33.1 i nämnda förordning — enligt vilken en dom som har meddelats i en medlemsstat skall erkännas i de andra medlemsstaterna utan att något särskilt förfarande behöver anlitas, och som med tillämpning av artikel 35.3 i princip innebär att det inte görs någon prövning av huruvida ursprungsmedlemsstatens domstol var behörig — av det ömsesidiga förtroendet mellan medlemsstaterna och i synnerhet av det förtroende som domstolen i den stat där domen görs gällande har för domstolen i ursprungsstaten mot bakgrund av bland annat behörighetsreglerna i kapitel II i förordningen. Beträffande Brysselkonventionen framgår det av den rapport som P. Jenard lagt fram angående denna (EGT C 59, 1979, s. 1, 42) att "de klara behörighetskriterier som införts i avdelning II och de garantier som en utebliven svarande har enligt artikel 20 i denna avdelning, innebär att det inte längre krävs att den domstol till vilken en ansökan om godkännande eller verkställighet inges prövar ursprungsdomstolens behörighet".

- 164 Flera bestämmelser i förordning nr 44/2001 bekräftar sambandet mellan erkännande och verkställighet av domar och bestämmelserna om behörighet. Ursprungsdomstolens behörighet kan, enligt artikel 35.1 i förordningen, i undantagsfall prövas om en dom strider mot bestämmelserna om exklusiv behörighet, om behörighet vid försäkringstvister eller om behörighet vid konsumenttvister. Även av artiklarna 71.2 b och 72 i samma förordning framgår att det föreligger ett sådant samband mellan behörighetsreglerna och bestämmelserna om erkännande och verkställighet av nämnda domar.
- 165 I bestämmelserna i förordning nr 44/2001 anges dessutom att det kan uppstå konflikter mellan domar som meddelats av olika domstolar i tvister mellan samma parter. I artikel 34.3 i förordningen föreskrivs sålunda att en dom inte skall erkännas om den är oförenlig med en dom som har meddelats i en tvist mellan samma parter i den medlemsstat där domen görs gällande, medan det i artikel 34.4 föreskrivs att en dom inte skall erkännas om den är oförenlig med en dom som tidigare har meddelats i en annan medlemsstat eller i en tredje stat mellan samma parter och rörande samma sak, såvida den först meddelade domen uppfyller de nödvändiga villkoren för erkännande i den medlemsstat där domen görs gällande.
- 166 Såsom har anförts i punkt 147 ovan reglerar artikel 67 i nämnda förordning inte bara förhållandet mellan det system som den inrättar och övriga befintliga och framtida gemenskapsbestämmelser, utan även förhållandet mellan detta system och befintliga konventioner som påverkar gemenskapsbestämmelserna om erkännande och verkställighet, oberoende av om konventionerna i fråga innehåller behörighetsregler eller bestämmelser om erkännande och verkställighet av domar.
- 167 I artikel 71 i förordning nr 44/2001, som avser konventioner som medlemsstaterna har tillträtt, föreskrivs i punkt 2 b första stycket att "[d]omar som har meddelats av en domstol i en medlemsstat med tillämpning av behörighetsregler i en konvention som reglerar ett särskilt område skall erkännas och verkställas i de andra

medlemsstaterna i enlighet med bestämmelserna i denna förordning". I andra stycket i samma bestämmelse föreskrivs att "[o]m det i en konvention, som reglerar ett särskilt område och som har tillträtts såväl av ursprungsmedlemsstaten som av den medlemsstat som ansökan riktas till, anges förutsättningar för erkännande eller verkställighet av domar, skall dessa förutsättningar gälla". Slutligen föreskrivs i artikel 72 i nämnda förordning att denna "inte [skall] påverka avtal varigenom en medlemsstat, före denna förordnings ikraftträdande, i enlighet med artikel 59 i Brysselkonventionen förpliktat sig att inte erkänna domar som har meddelats i en annan stat som är part i den konventionen mot svarande som har hemvist eller sin vanliga vistelseort i en tredje stat när domen, i fall som avses i artikel 4 i den konventionen, kunnat meddelas endast med stöd av en behörighetsregel som anges i artikel 3.2 i konventionen".

- 168 Av en prövning utifrån enbart förordning nr 44/2001 följer således, mot bakgrund av det övergripande och koherenta system i fråga om erkännande och verkställighet av domar som den inför, att ett sådant avtal som det tilltänkta kan påverka nämnda bestämmelser, oberoende av om det innehåller bestämmelser om domstols behörighet eller innehåller bestämmelser om erkännande och verkställighet av domar.
- 169 I avsaknad av en slutgiltig version av den nya Luganokonventionen skall prövningen av dess eventuella inverkan på gemenskapsbestämmelserna göras med vägledning av bestämmelserna i den nuvarande Luganokonventionen.
- 170 I artikel 26 första stycket i sistnämnda konvention uppställs principen att en dom som har meddelats i en konventionsstat skall erkännas i de andra konventionsstaterna utan att något särskilt förfarande behöver anlitas. En sådan princip påverkar gemenskapsbestämmelserna. Eftersom den utvidgar tillämpningsområdet för erkännandet av domar utan särskilt föregående förfarande, leder den till en ökning av antalet erkännanden av domar som har meddelats av domstolar i stater som inte är medlemmar i gemenskapen, vilkas behörighet inte följer av en tillämpning av bestämmelserna i förordning nr 44/2001.

- 171 Det förhållandet att det tilltänkta avtalet innehåller en frånskiljandeklausul motsvarande den i artikel 54b.1 i Luganokonventionen föranleder inte, såsom redan har anförts i punkterna 130 och 154 ovan, någon annan bedömning i fråga om huruvida gemenskapen har exklusiv behörighet att ingå nämnda avtal.
- 172 Härav följer att gemenskapsbestämmelserna om erkännande och verkställighet av domar inte kan särskiljas från dem om domstols behörighet, med vilka de utgör ett övergripande och koherent system, och att den nya Luganokonventionen påverkar den enhetliga och koherenta tillämpningen av gemenskapsbestämmelser om såväl domstols behörighet som erkännande och verkställighet av domar samt påverkar funktionen hos det övergripande system som dessa bestämmelser inrättar.
- 173 Av det anförda följer att gemenskapen har exklusiv behörighet att ingå en ny Luganokonvention.

Mot denna bakgrund avger domstolen (plenum) följande yttrande:

Ingåendet av en ny Luganokonvention om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område, i dess tilltänkta utformning enligt punkterna 8–12 i begäran om yttrande, vilka återges i punkt 26 ovan, omfattas i sin helhet av gemenskapens exklusiva behörighet.

Underskrifter